

**TOELICHTING bij de
KERKORDE ten dienste van het samengaan van GKv en NGK**
eerste publiek concept
juni 2019

I. ALGEMEEN

Op weg naar eenheid

Op 11 november 2017 hebben de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt, afgekort GKv) en de landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) gezamenlijk het verlangen uitgesproken om te komen tot één kerkgemeenschap. Ten dienste van dit samengaan is een werkgroep gevormd (Werkgroep Toekomstige Kerkorde, WTK) met de opdracht om een gezamenlijke kerkorde te ontwerpen.

De werkgroep kon voortbouwen op een eerste verkenning die is uitgevoerd in de jaren 2015 tot 2017, en waarvan het resultaat is gepubliceerd onder de titel "Perspectieven". Dit rapport, en de eerste reacties daarop, maakten duidelijk dat de kerkordelijke verschillen tussen beide kerkgemeenschappen goed overbrugbaar zijn. Dat is niet verwonderlijk: beide staan in de traditie van de zgn. 'Dordtse Kerkenordering' (DKO).

Wel hebben beide kerkgemeenschappen na hun breuk in de jaren '60 van de vorige eeuw ieder een eigen ontwikkeling doorgemaakt.

Terechte huiver

Zo vermeden de NGK, toen zij in 1982 een "Akkoord van kerkelijk samenleven" sloten, om aan deze 40 artikelen de naam 'kerkorde' mee te geven. Het moderamen van de Landelijke Vergadering te Breukelen 1982 noemt in zijn "Woord vooraf" de term 'kerkenorde' vooral in kritische zin: "... dat het Akkoord van samenleven niet tot een wet gemaakt mag worden waaruit men 'leeft', met voorbijgaan van het Schriftonderwijs – zoals er vóór de Scheiding van 1969 veelszins uit het kerkverband of uit de kerkenorde werd 'geleefd'".

Dertig jaar later is de afkeer van het woord 'kerkorde' wel minder geworden. Zo schrijft het moderamen van de LV Zeewolde 2013 in zijn "Woord vooraf" bij de AKS-editie 2015: "Het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) is de basis van onze onderlinge afspraken en vormt daarmee onze versie van de kerkorde".

Daarmee is echter de huiver voor een overheersende kerkorde niet verdwenen. Nog steeds wordt het AKS ingeleid door een "Verklaring" (inmiddels beter bekend als de 'preambule'), waarin de kerken uitspreken "dat het al of niet aanvaarden van het (een) kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeente die één zijn in geloof en belijden". Als het geloof verenigt, mag de kerkorde geen scheiding maken.

Ook in de reacties op het document "Verlangen naar een nieuwe kerk" dat de Regiegroep al eerder deed uitgaan, klinkt meermalen de roep om een sobere, minimaal voorschrijvende kerkorde. Kerken hechten aan hun vrijheid. In toenemende mate geldt dat ook voor kerken uit het GKv-verband. Men verlangt een kerkverband dat niet voelt als een keurslijf maar als een geschenk, niet topzwaar maar lichtvoetig, open en uitnodigend.

De huiver voor een overheersende kerkorde heeft goede papieren. Vergelijk art. 32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: "Daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook. Wij aanvaarden dus alleen wat kan dienen om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren, en allen te doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God".

Een kerkorde is zeker nuttig, zegt hetzelfde artikel. In de Bijbel klinken feestelijke tonen rond de ordening van Israël in de woestijn, de organisatie van de eredienst in de tempel, en de ambtelijke opbouw van de gemeente na Pinksteren.

Evengoed is er de waarschuwing tegen mensen die deze structuur willen misbruiken voor eigen gewin, eigen positie, eigen macht. Een goede kerkorde zal geen mogelijkheden bieden voor klemmende overheersing, maar die juist tegengaan.

De oplossing is daarom niet dat de kerken genoeg nemen met een minimale of zelfs geen kerkorde. Juist anarchie brengt dictators voort. Dat beseffen ook de NGK, gezien hun AKS. Beter is het om via de kerkorde regels te stellen die het bederf in de kerk tegengaan en voorkomen dat eigenwijze lieden hun wil aan anderen opleggen. Daarmee geeft de kerkorde uitdrukking aan wat Matteüs 23 : 8 optekent uit de mond van Jezus: 'Jullie hebben maar één meester, en jullie zijn elkaars broeders en zusters'. Het samen aanvaarden van een goede kerkorde is uiting van eenzelfde besef als klinkt in de laatste vraag van het klassieke belijdenisformulier: erken je dat je anderen nodig kunt hebben om bij Christus te blijven? Het is een gelovig besef van eigen beperktheid wanneer kerken bij voorbaat zeggen: wij laten ons zo nodig corrigeren door onze zusterkerken in de Heer.

Een levende kerk

Een kerkorde is echter niet alleen bedoeld om machtsmisbruik of afdwaling tegen te gaan. Het bredere doel is bijdragen aan een gezond kerkelijk leven.

Een kerkorde is een praktische beschrijving van de manier waarop de kerken elkaar ontmoeten en met elkaar om willen gaan. Ze noemt de elementen die de kerken van belang vinden voor een kerk van Christus en die we daarom in elke plaatselijke kerk en in de kerkelijke vergaderingen terug willen zien. Ze biedt een basisstructuur waar plaatselijke kerken wel op kunnen variëren maar ook steeds op terug kunnen vallen. Ze geeft kerkenraden houvast hoe in allerlei situaties te handelen.

Ook geeft een goede kerkorde rechtszekerheid aan gemeenteleden. Gelukkig is het niet aan de orde van de dag, maar als het nodig is moet er in de kerken een duidelijke rechtsgang zijn om onrecht tegen te gaan. Hoe duidelijker die rechtsgang omschreven is, hoe meer het over de inhoud kan gaan. En het voorkomt dat de burgerlijke rechter zich erin moet mengen.

Verder geeft een kerkorde duidelijkheid aan externe partijen, met name aan de overheid en wettelijke gelegitimeerde instanties. De kerken hebben in ons land veel privileges. We zijn het tegenover de samenleving verplicht om van onze kant dan ook de zaken goed op orde te hebben. Het is niet zo dat een kerkorde de kerk tot leven brengt. Maar het is wel waar dat een levende kerkgemeenschap gebaat is bij een goed doordachte kerkorde.

De KO2014

De GKv hadden in 1978 hun kerkorde gemoderniseerd. In 2002 besloten ze om deze nog eens tegen het licht te houden. Het werd een project van 12 jaren: sinds 2014 ligt er een compleet nieuwe kerkorde.

Deze KO2014 wijkt af van de opzet die voorheen vanuit de DKO gebruikelijk was. Zo is het aantal hoofdstukken verdubbeld en zijn de thema's anders over de hoofdstukken verdeeld. Er is meer aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid van de gemeente en de gemeenteleden. Ook worden de kerken sterker dan voorheen gepositioneerd in de samenleving. De toepassing van de kerkelijke tucht is opnieuw doordacht. De mogelijkheden om bezwaar te maken of in beroep te gaan zijn breder uitgewerkt. Ook is er een afzonderlijk hoofdstuk gekomen over "materiële aangelegenheden".

Met dit alles is de KO2014 de meest actuele die we momenteel ter beschikking hebben. De Werkgroep Toekomstige Kerkorde (WTK) heeft deze kerkorde daarom gekozen als startpunt voor de nieuwe kerkorde die de vereniging van de GKv en de NGK mag uittekenen.

Eigen uitwerking

De WTK kon echter niet volstaan met de KO2014 eenvoudig te kopiëren of er slechts marginale wijzigingen in aan te brengen. Het moet immers een gemeenschappelijke kerkorde worden, van GKv en NGK samen.

Wat binnen de NGK waardevol is, mag ook na de vereniging van waarde blijven. Speciaal gaat het dan om de ruimte die de NGK laten aan de plaatselijke kerk. Landelijke regelgeving mag wel inzetten op eensgezindheid en onderlinge herkenbaarheid, maar niet op afgedwongen uniformiteit. Bovendien staan de ontwikkelingen in de kerk en in de samenleving niet stil. AKS en KO2014 stellen bijvoorbeeld beiden als regel dat er op zondag twee kerkdiensten worden gehouden. Op steeds meer plaatsen is dat echter teruggebracht tot één. Een nieuwe kerkorde hoeft dergelijke ontwikkelingen niet blindelings te volgen, maar kan ze ook niet negeren. Bezig zijn met een kerkorde betekent steeds weer nadenken over alle thema's die daarin ter sprake komen. Het daagt uit om telkens opnieuw te formuleren waar het bij ieder thema eigenlijk om gaat en wat nuttig is om kerkelijk te regelen.

Bijzondere dank zijn we daarom verschuldigd aan een twintigtal deskundigen uit de breedte van het Nederlandse kerkelijk landschap, die in januari 2019 commentaar gaven op een eerder concept van de nieuwe kerkorde. Hun opmerkingen stimuleerden de WTK tot een groot aantal bijstellingen. Het is een proces dat bij wijze van spreken eindeloos door zou kunnen gaan: ook de kerkorde die nu voorligt, zal ongetwijfeld reacties oproepen die noodzaken tot aanpassing van het ontwerp.

Geen revolutionaire vernieuwingen

Het nadenken over kerk en kerkorde blijkt bij deze en gene ook ideeën op te roepen om het nu eens 'helemaal anders' te gaan doen. Daar zitten zeker zinnige gedachten bij. Het lijkt de WTK echter niet juist om het verenigingsproces te belasten met voorstellen die fors afwijken van de bestaande praktijk.

Kerkrecht is voor een belangrijk deel volgend recht: het legt vast wat er in de kerken aan ontwikkelingen gaande is. Laat de discussie over nieuwe vormen van kerkzijn of van kerkregering eerst in de kerken gevoerd gaan worden. Wanneer dat tot heldere uitkomsten leidt die breed worden gedragen, kunnen ze alsnog uitwerking krijgen in de kerkorde. Maar zolang de bezinning nog gaande is, past voor de kerkorde bescheidenheid.

Met name geldt dit twee onderwerpen: de binding aan de belijdenis en de rechtspositie van de predikant.

Wat betreft de binding aan de belijdenis zijn zowel de regel als de praktijk van GKv en NGK vergelijkbaar. Van ambtsdragers wordt verwacht dat zij zich door ondertekening verbinden aan 'de drie formulieren van eenheid'. Dat is de regel en dat is de praktijk.

Maar zowel in de GKv als in de NGK hebben kerken moeite met de handhaving van deze binding. Eerst al omdat veel aankomende ambtsdragers nauwelijks weten wat ze ondertekenen. Welke waarde heeft het dan? Vervolgens omdat ambtsdragers die zich wel willen verdiepen in de leer van de belijdenis, nogal eens kritisch zijn op bepaalde concepten die daar worden gehanteerd. Waar kunnen ze met hun vragen terecht? Zijn ze vanwege hun kritische vragen ongeschikt om te dienen in het ambt? Is er een reële ruimte om deze punten in de kerk te bespreken?

De WTK meent dat de kerken op dit dossier nog wel wat huiswerk hebben te doen in de komende tijd. Niet om de band aan de belijdenis losser te maken of zelfs te laten verdwijnen, maar juist om de belijdenis serieus te nemen en werkelijk in de kerken te laten functioneren.

De nieuwe kerkorde hoeft daar echter niet op vooruit te lopen. Het gaat immers niet om een geschilpunt tussen GKv enerzijds en NGK anderzijds, maar om een gezamenlijke uitdaging. Het gesprek daarover kan dus ook het beste gezamenlijk worden gevoerd. Voor dit moment handhaaft de kerkorde de bestaande situatie. Dat zal voor sommigen onbevredigend zijn, maar is wel de beste weg.

Voor wat betreft de positie van de predikant is de algemene tendens dat de predikant steeds meer op een werknemer gaat lijken, met de kerkenraad als werkgever. Dat is niet altijd negatief: het geeft zowel de predikant als de gemeente meer ruimte, het geeft over en weer soms ook meer duidelijkheid. Maar het botst wel met de manier waarop het vanouds kerkordelijk geregeld was. Om een voorbeeld te noemen: kan een predikant nog lid zijn van de kerkenraad, wanneer die kerkenraad

tegelijk zijn werkgever is? En hoe houden we vol dat eventuele maatregelen tegen een predikant niet aan overheidswetten of rechterlijke toetsing onderworpen zijn maar alleen aan kerkelijke besluitvorming, wanneer zijn positie steeds meer lijkt op die van een 'normale' arbeidsverhouding? Een ander aspect is de exclusieve bevoegdheid van de predikant als universitair opgeleid theoloog. Kunnen HBO-ers ook predikant worden? Is het nog houdbaar dat alleen predikanten de sacramenten mogen bedienen? Moeten kerken niet meer vrijheid krijgen om te laten voorgaan wie zij wensen, ook als betrokkene niet door de kerken preekbevoegd is verklaard? Hebben we eigenlijk nog wel een aparte stand van predikanten nodig?

Ook op dit vlak is de bezinning volop gaande. De WTK heeft geprobeerd of de nieuwe kerkorde hierin al stappen zou kunnen zetten, maar in de bijeenkomst met deskundigen werd duidelijk dat daarvoor nog te weinig draagvlak bestaat. Daarom volgt de nieuwe kerkorde ook hier het al bestaande spoor.

Geestelijk

Zowel het AKS als de KO2014 laten doorklinken dat ze kerkelijke, en daarmee geestelijke, geschriften zijn. De nieuwe kerkorde wil die lijn voortzetten, door steeds het uitgangspunt te nemen in wat onze Heer van belang vindt voor zijn kerk.

Dat maakt de kerkorde nog niet tot een belijdenisgeschrift of een theologische verhandeling. De kerkorde zal niet alle aspecten noemen die horen bij de kerk of het kerkelijk leven, maar kan zich beperken tot het aanbrengen van relevante ordening.

Wel is de nieuwe kerkorde voorzien van een inleiding die het geheel in een historisch en geestelijk kader zet, enigszins te vergelijken met de "Verklaring" (de 'preambule') die het AKS steeds vergezelt.

Uitvoeringsregelingen

Zowel de GKv als de NGK kennen naast hun kerkorde een verzameling uitvoeringsbepalingen. Bij de GKv heten ze "generale regelingen", bij de NGK kortweg "regelingen". Ook bij de nieuwe kerkorde zullen ze noodzakelijk zijn. De complexiteit van de moderne samenleving laat zich eveneens gelden binnen het kerkelijk leven.

De KO2014 wilde de betrokken regelingen expliciet in de lopende tekst benoemen. Maar uiteindelijk waren er in 2017 meer regelingen dan in de kerkorde stonden vermeld. De kerkorde die nu voorligt borgt in art. A3.2 en G2 wel de geldigheid van de regelingen, maar vermeldt ze niet in de lopende tekst, behalve waar de regelingen uitzonderingen geven op de basisregel die in de kerkorde staat. Zo bijvoorbeeld in B5.2.

De bedoelde regelingen zijn op dit moment nog niet geschreven. Wel liggen er de bestaande regelingen van GKv en NGK. In de komende jaren zullen deze omgewerkt moeten worden tot een gemeenschappelijk geheel, dat is afgestemd op de nieuwe kerkorde.

De bedoeling van generale regelingen is niet om de ruimte die de kerkorde biedt via een omweg weer in te perken. De bedoeling is wel om de bepalingen uit de kerkorde beter hanteerbaar te maken, zodat ze effectief kunnen worden toegepast.

Terminologie

Hierboven kwam al ter sprake dat de NGK hun kerkorde een andere naam gaven: "Akkoord van Kerkelijk Samenleven". Die term is zakelijk correct, maar wel wat lang en als afkorting (AKS) alleen voor ingewijden herkenbaar. Daarom is de WTK teruggekeerd naar de gangbare term: 'kerkorde'. Voor 'generale synode', de vergadering waarin alle kerken vertegenwoordigd zijn, kozen de NGK de term "landelijke vergadering", afgekort LV. Ook hier keert de WTK terug naar 'generale synode', kortweg 'synode', als een term die in bredere kring wordt herkend.

Wel is de WTK meegegaan met enkele andere modernisering die de NGK hadden toegepast. De term 'classis' is vervangen door 'regionale vergadering', kortweg 'regio'. Want 'classis' bleek zelfs voor kerkelijk meelevende personen een begrip dat telkens om uitleg vroeg.

Ook de term 'deputaten' komt niet terug. Binnen de GKv had zich daaruit al een nieuwe (maar weinig fraaie) term gevormd: 'deputaatschap'. Want deputaten worden wel hoofdelijk benoemd, maar krijgen niet hoofdelijk een eigen instructie. Die instructie geldt voor een contingent van deputaten, het 'deputaatschap'. De NGK noemen een dergelijk contingent eenvoudigweg een 'commissie'. Die term gaat mee naar de nieuwe kerkorde.

De nieuwe kerkgemeenschap zal ook een gemeenschappelijke naam moeten kiezen, als vervanging van de huidige aanduidingen GKv en NGK. Het is niet aan de WTK om daarover een besluit te nemen. Daarom wordt op die plaatsen waar de naam behoort te komen, nu slechts vermeld: 'De [hier is de naam nog in te vullen] Kerken'.

De overige terminologische keuzes worden waar nodig verantwoord in de toelichting bij de afzonderlijke artikelen.

Opmaak

Behalve hoofdstuk A hebben alle hoofdstukken een introducerend kopje meegekregen dat in enkele zinnen beschrijft waar het in dat hoofdstuk over zal gaan.

Deze intro hoort niet tot de eigenlijke kerkordetekst, maar is bedoeld als handreiking aan de lezer.

Zowel het AKS (40 artikelen) als de KO2014 (86 artikelen) nummeren in de verschillende hoofdstukken dóór. Het ontwerp van de nieuwe kerkorde dat nu voorligt, doet dat niet. De reden is dat er nog volop aan gesleuteld kan worden, bijvoorbeeld door artikelen samen te voegen of te splitsen. Het is prettig wanneer de consequenties daarvan voor de nummering beperkt kunnen blijven tot één hoofdstuk.

Wanneer de kerkorde eenmaal is vastgesteld, kan alsnog een doornummering worden toegepast. Overigens, voor de geïnteresseerde: opgeteld heeft het huidige concept 66 artikelen.

De kerken aan zet

De WTK presenteert dit ontwerp nu aan de kerken. Zij zijn het die deze kerkorde zich eigen moeten maken en op termijn mogen toepassen. Daarom is het van groot belang dat de kerkorde weerklank vindt in de kerken.

Dit ontwerp is dan ook zeker niet bedoeld als eind-concept. De WTK hoopt en verwacht dat de kerken volop zullen reageren, zodat zij een verbeterd voorstel kan presenteren aan de generale synode en landelijke vergadering in 2020.

De WTK wacht uw reacties in op het mailadres kerkorde@ngk.gkv.nl.

Wel graag vóór 1 januari 2020.

II. TOELICHTING PER ARTIKEL

A. DE KERKEN

A1 één in geloof

A1.1 De [hier is de naam nog in te vullen] Kerken bestaan dankzij Gods genade. Zijn Geest verbindt de kerken in één geloof: het geloof in Christus Jezus, de Zoon van God.

A1.2 In elke plaatselijke gemeente wordt dit geloof geleefd en beleden.

A1.3 De leden van de gemeente dragen het geloof uit naar de samenleving, in een leven dat past bij Gods koninkrijk.

De kerkorde geeft vorm aan de kerkelijke eenheid. Maar die eenheid zelf berust op de eensgezindheid van de Geest, door het ene *geloof in Christus Jezus* (Efez. 4 : 3-6). De kerk dankt daarom haar bestaan aan *Gods genade* in Christus Jezus. Vergelijk de manier waarop de Heidelbergse Catechismus hierover spreekt, in zondag 21.

Ook A1.2 is koersbepalend. Weliswaar ligt hier een kerkorde die hoort bij een landelijk kerkverband, maar het hart van het kerkelijk leven klopt in het plaatselijk gebeuren, daar waar de *gemeente* bijeenkomt om God te eren en waar men in die gemeente leeft vanuit het evangelie.

De termen 'kerk' en 'gemeente' liggen overigens dicht bij elkaar. In de nieuwe kerkorde benadrukt 'kerk' de herkenbare eenheid, terwijl 'gemeente' duidt op de veelheid van personen, de 'gemeenteleden'.

Die gemeenteleden worden in A1.3 afzonderlijk genoemd. Ook wanneer de zondag voorbij is, en het kerkgebouw verlaten, bestaat de kerk. De leden van de gemeente *dragen het geloof uit naar de samenleving*, in woorden, maar ook door hun daden. Zo stellen zij zich in dienst van *Gods koninkrijk*, Gods regering van deze wereld.

A2 Bijbel en belijdenis

A2.1 De kerken leven gehoorzaam uit het Woord van God, dat op schrift is gesteld in de Bijbel.

A2.2 Zij aanvaarden met de algemene christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius, als verwoording van hun geloof in de drie-ene God.

A2.3 Zij aanvaarden als verwoording van hun geloof eveneens de drie formulieren van eenheid: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

In A2.1 klinkt de opbouw door van art. 3 NGB: God heeft zijn geopenbaarde Woord op schrift laten stellen. De KO2014 en het AKS gebruiken daarom de term 'Heilige Schrift'. Die term is buiten de officiële kerkelijke documenten echter zo in onbruik geraakt (en daardoor voor velen onverstaanbaar geworden) dat het beter is om voor het boek de aanduiding te gebruiken die iedereen herkent: de Bijbel.

Beide termen, 'Bijbel' en 'Woord van God', komen later in de kerkorde meermalen terug, ieder in eigen functie: het 'Woord van God' als inhoud van de verkondiging, de Bijbel als verifieerbare bron voor die verkondiging.

De belijdenisgeschriften laten zien hoe de kerk door de eeuwen heen vanuit de Bijbel heeft willen uitspreken waar ze voor staat. Zowel intern als extern gaf dat duidelijkheid. Vervolgens gingen deze geschriften ook functioneren als interne norm: speciaal van de leidende personen in de kerk verwachten we dat ze instemmen met het belijden van de kerk. Zie daarvoor art. B20.1.

Er is gevraagd of de Dordtse Leerregels uit deze lijst kunnen worden verwijderd. De inhoud van dit geschrift is namelijk bij weinigen bekend. Wie er wel kennis van hebben genomen ervaren bovendien

vaak afstand tot de systematiek die er wordt gehanteerd. Is het dan niet beter om dit geschrift niet langer te noemen als 'onze' belijdenis?

Daar staan een aantal redenen tegenover om het toch wel te handhaven.

a. In de jaren dat de GKv en de NGK elkaar zochten, vonden ze elkaar in een gelijke waardering van de kerkelijke belijdenis, vanouds aangeduid als 'de drie Formulieren van Enigheid'. De Dordtse Leerregels horen daar helemaal bij.

b. Wie de Dordtse Leerregels beter leert kennen, en zich verdiept in de historische achtergrond, zal ook meer waardering kunnen opbrengen voor wat er staat – en voor wat er niet staat. De opstellers verloren zich niet in logische redeneringen, maar bieden troost voor onzekere zondaars.

c. Het is waar dat de Dordtse Leerregels de sporen tonen van de wijze waarop in de 17^e eeuw theologie werd bedreven. Dat kan vervreemding oproepen. Een vergelijkbare vervreemding is er bij de Geloofsbelijdenis van Athanasius, die ook nauwelijks functioneert in de kerken. Toch is dat nooit reden geweest om haar te laten vallen. We respecteren die oude belijdenis niet alleen vanwege de betrouwbare inhoud, maar ook om daarmee de band met de algemene christelijke kerk te bewaren. Op dezelfde wijze handhaven we de Dordtse Leerregels als teken van onze verbondenheid met andere kerken die voortkomen uit de Reformatie.

Verder is ingebracht dat de lijst aangevuld zou kunnen worden met een actuele belijdenis. Die mogelijkheid staat zeker open. De WTK ziet het echter niet als haar taak om zelf zo'n belijdenisgeschrift op te stellen of daar voorstellen toe te doen.

A3 de kerkorde

A3.1 De kerken hanteren een gezamenlijke kerkorde, als beschrijving van het recht in de kerken en als regeling voor de onderlinge omgang.

A3.2 Waar nodig wordt de kerkorde uitgewerkt in generale regelingen.

A3.3 De kerkorde en de generale regelingen worden door de generale synode vastgesteld en zo nodig door haar gewijzigd.

A3.1 noemt de beide brandpunten die de inhoud en het gezag van de kerkorde bepalen.

Enerzijds hebben kerkordelijke bepalingen iets willekeurigs: je maakt praktische keuzes om het onderling verkeer te regelen. Zoals je bij verkeersregels kunt kiezen voor 'rechts' rijden, maar ook voor 'links'. Het is echter niet handig wanneer de helft van de voertuigen rechts rijdt en de andere helft links. Dat bepaalt het nut en het morele gezag van veel kerkelijke bepalingen: het kan eventueel ook anders, maar als ieder zijn eigen keuze maakt, is het lastig om samen op te trekken.

Anderzijds verwijzen kerkordelijke bepalingen naar Bijbelse principes die niet vrijblijvend zijn. De taken van de ambtsdragers bijvoorbeeld zijn aan Bijbelse voorschriften ontleend. Wie ze verwaarloost, wordt aan Christus ontrouw. Ook bevat de kerkorde veel zorgvuldigheidsvereisten, die ieder eraan herinneren dat hij niet tekort mag doen aan het recht van de ander.

Zo kennen de kerken hun eigen 'recht'. En het is goed wanneer ze dat handhaven, naar buiten toe, maar ook intern. Het hoort bij de vrede van God dat we de kerk niet overlaten aan anarchie of dominante leiders, maar dat we elkaar houden aan wat recht is voor de Heer.

De *generale regelingen* zijn vooral bedoeld om het werken met de kerkorde verder te faciliteren. Ze kennen dezelfde twee brandpunten als de kerkorde: enerzijds geven ze de kerken een handige leidraad, anderzijds formuleren ze ook de nodige zorgvuldigheidsvereisten. Zeker in probleemsituaties blijken beide aspecten van groot belang.

De kerkorde en de generale regelingen kunnen *gewijzigd* worden, wanneer dat nodig is. Die noodzaak kan liggen in gewijzigde omstandigheden, maar ook in gewijzigd inzicht.

Om te voorkomen dat een toevallige meerderheid in de generale synode plotseling grote veranderingen aanbrengt in de kerkorde, is een generale regeling voorzien die de noodzakelijke voorbereidende stappen zal beschrijven.

De KO2014 had ook een bepaling (A3.2) dat ieder zich moet houden aan de kerkorde en de kerkelijke regelingen en besluiten. De nieuwe kerkorde heeft deze (en vergelijkbare bepalingen in hoofdstuk F) niet overgenomen.

Natuurlijk is de kerkorde niet vrijblijvend. Daarop duidt ook het woord *hanteren* in A3.1: een kerkorde is er niet om goede sier mee te maken in het archief, maar om te gebruiken.

En zoals een kerkorde bijdraagt aan een gezond kerkelijk leven (zie de algemene inleiding) zo brengt het niet naleven van de kerkorde het risico op grote schade met zich mee, voor de onderlinge verhoudingen, maar vooral ook voor de zwakkere partijen binnen de kerk. Binnen een gemeenschap die zich naar Christus noemt, mag dat niet gebeuren.

Tegelijk is het goed om te erkennen dat de naleving van de kerkorde niet afdwingbaar is. Wanneer een plaatselijke kerk een bepaalde regel overbodig vindt en zich er daarom niet aan houdt, is er geen instantie die deze kerk bijvoorbeeld een bepaalde boete op zou kunnen leggen. Wel wijst F6 een kerk in zo'n geval naar de regionale vergadering. Maar ook die vergadering zal eerder zoeken naar een vergelijk dan dat ze kerken in het gareel zal dwingen. Uiteindelijk kennen de kerken maar één mogelijke sanctie: het verbreken van de relatie. Het zal duidelijk zijn dat zoiets niet snel zal gebeuren. Dat is echter geen vrijbrief om kerkordelijke regels aan je laars te lappen. Juist Christus Jezus heeft ons geleerd om betrouwbaar te zijn, en oog te hebben voor het recht van de ander. Zo vonden wij elkaar, en zo benaderen we elkaar. Zo hanteren we onze gezamenlijke kerkorde.

B. DE AMBTEN

B1 drie ambten

- B1.1 De kerken kennen de ambten van predikant, ouderling en diaken.
- B1.2 De ambtsdragers geven, ieder met hun eigen taak, namens Christus leiding aan de gemeente, om haar voor Hem te bewaren.
- B1.3 Geen van de ambtsdragers heeft persoonlijk zeggenschap over een andere ambtsdrager.
- B1.4 Voor het vervullen van een van de ambten is een wettige roeping nodig.

Het woord 'ambt' wordt binnen de kerk in verschillende betekenissen gebruikt. Zo is met verwijzing naar zondag 12 van de Heidelbergse Catechismus wel betoogd dat elke christen ambtsdrager is: profeet, priester en koning. Binnen de kerkorde heeft de term echter een beperkter bereik, meer vergelijkbaar met de manier waarop Efez. 4 : 11,12 erover spreekt. Het gaat om mensen die *namens Christus leiding geven aan de gemeente*.

Weliswaar zijn er ook anderen die leiding geven: zangleiders, jeugdleiders, coördinatoren en commissies. De kerkorde noemt – in het voetspoor van art. 30 en 31 NGB – alleen predikanten, ouderlingen en diakenen als ambtsdragers, omdat deze staan voor drie wezenlijke aspecten van de kerkelijke leiding: de verkondiging van Gods Woord, het toezicht op en de zorg voor de gemeente en het praktisch dienstbetoon in en door de gemeente. Deze taken worden later in dit hoofdstuk voor elk ambt nader uitgewerkt.

Om haar voor Hem te bewaren: de woordkeus herinnert aan de Bijbelse beeldspraak van het huwelijk. De gemeente is de bruid van Christus. De ambtsdragers functioneren als "de vriend van de bruidegom" (Joh. 3 : 29).

Ambtsdragers mogen niet over elkaar heersen. Wel erkennen ze ieders specifieke verantwoordelijkheid. De ouderlingen houden – gezamenlijk – toezicht op de predikant (B7.2). En de diakenen zijn verantwoording schuldig aan de kerkenraad van predikanten en ouderlingen (B15.3). De ambten hebben dus een verschillende positie, maar één enkele ambtsdrager heeft geen zeggenschap over een andere.

De nieuwe kerkorde handhaaft het begrip 'roeping', zoals dat gebruikt wordt in Hebr. 6 : 4: "Niemand kan zich die waardigheid toe-eigenen, men wordt daartoe door God geroepen". Weliswaar doet God dat niet altijd rechtstreeks; zijn Geest werkt in de gemeente. Dus blijft de regel dat iemand geen predikant, ouderling of diaken is omdat hij zichzelf zo op de markt zet. Je kunt alleen ambtsdrager zijn wanneer je door anderen daartoe geroepen wordt. En dat op *wettige* wijze: zoals dat later in dit hoofdstuk beschreven wordt en in een plaatselijke regeling verder zal zijn uitgewerkt.

B2 de kerkenraad

- B2.1 In elke kerk is een kerkenraad, die het algemeen bestuur vormt. Ook is de kerkenraad bevoegd om kerkelijke tucht toe te passen.
- B2.2 De kerkenraad wordt gevormd door de gezamenlijke predikanten en ouderlingen. Bij het verdelen van de taken kunnen zij onderling onderscheid maken.
- B2.3 De kerkenraad voert regelmatig overleg met de diakenen. De kerkenraad kan besluiten om de diakenen bij zaken van algemeen bestuur stemrecht te verlenen. Dit gebeurt in ieder geval wanneer er minder dan drie ouderlingen zijn.
- B2.4 De kerkenraad legt zijn werkwijze vast in een plaatselijke regeling.

De kerkorde maakt onderscheid tussen 'leiding geven' en 'besturen'. Alle ambtsdragers geven op de een of andere manier leiding aan de gemeente (B1.2). De kerkenraad is echter het overkoepelend bestuur en daarmee het hoogste gezagsorgaan binnen de plaatselijke kerk: alle kerkelijke werkzaamheden worden in opdracht of ten minste onder toezicht van de kerkenraad verricht.

Ook de toepassing van de kerkelijke tucht is opgedragen aan de kerkenraad. Individuele ambtsdragers mogen iemand wel aanspreken, maar alleen de kerkenraad kan besluiten tot maatregelen van tucht.

De kerkenraad bestaat uit de predikanten en de ouderlingen. De diakenen maken er niet bij voorbaat deel van uit. Dat onderscheid bestond al in de DKO, en is op verschillende manieren blijven bestaan in de KO2014 en het AKS. Daarbij rekent het AKS de diakenen voor alle zaken van algemeen bestuur wel bij de kerkenraad; alleen de toepassing van de tucht is voorbehouden aan de predikanten samen met de ouderlingen. In de KO2014 is het onderscheid tussen ouderlingen en diakenen consequenter doorgevoerd. De kerkenraad overlegt er wel regelmatig met de diakenen, maar de diakenen hebben nooit stemrecht in de kerkenraad.

Het voordeel van de opzet van de KO2014 is dat de ambten zich ieder op eigen terrein sterker kunnen ontplooiën. De diakenen hoeven zich niet te vermoeien met algemeen bestuurlijke zaken, maar kunnen zich concentreren op hun eigen taakveld. Tegelijk is de vergadering van de kerkenraad minder omvangrijk en daardoor slagvaardiger. Het nadeel van de opzet van de KO2014 is dat de diakenen zich snel op achterstand gezet voelen. Ze hebben minder inbreng in het algemeen gebeuren van de kerk en zijn door hun afwezigheid in de kerkenraad vaak ook minder goed geïnformeerd.

De WTK stelt voor om plaatselijke kerken vrij te laten in de keus voor een kerkenraad met of zonder diakenen. Wel blijft het onderscheid dat ook het AKS kent: de diakenen doen niet mee in de toepassing van de kerkelijke tucht. Ook is belangrijk dat elke kerk zijn eigen gekozen rechtsvorm goed vastlegt in de plaatselijke regeling, zodat daar niet na verloop van tijd onduidelijkheid of zelfs onenigheid over ontstaat.

Op detailniveau geeft dit artikel allerlei mogelijkheden tot variatie.

B2.2 zegt al dat de predikanten en ouderlingen onderling onderscheid kunnen maken. Gebruikelijk is bijvoorbeeld dat een aantal van hen speciaal wordt belast met bestuurlijke zaken, terwijl de anderen zich meer richten op het afleggen van bezoeken in de gemeente.

De kerkenraad kan in zo'n geval zelfs bepaalde bevoegdheden toekennen aan met name het bestuurlijke deel. Ook hierbij is weer belangrijk om in de plaatselijke regeling goed vast te leggen op welke wijze de kerkenraad bevoegdheden toekent: mandateert hij slechts, of delegeert hij zelfs? In dat laatste geval is de kerkenraad namelijk gebonden aan een besluit dat door het besturende deel is genomen. Hij kan nog wel besluiten om de bevoegdheid van betrokkenen te beëindigen, maar het inmiddels door hen genomen besluit terugdraaien kan hij niet.

Veel kerken kiezen daarom voor een beperkt mandaat: de bestuurscommissie of moderamen of hoe het ook maar heten mag, kan alleen in spoedeisende zaken een (voorlopige) beslissing nemen. Voor het overige zijn de besluiten pas geldig als ze door de kerkenraad bekrachtigd zijn.

Ook in de toepassing van B2.3 zijn er diverse opties.

De kerkenraad kan besluiten om de diakenen eenmalig, voor één besluit, stemrecht te verlenen. Maar hij kan ook besluiten dat de diakenen voortaan in alle bestuurlijke zaken voluit meestemmen. En alles wat daartussen zit, zoals het besluit om bepaalde dossiers aan te wijzen (bijvoorbeeld de roeping van nieuwe ambtsdragers) waarin de diakenen altijd zullen meestemmen.

In kleine kerken vergadert de kerkenraad vrijwel altijd samen met de diakenen. Ook dan zijn er diverse opties mogelijk, tenzij de kerkenraad zo klein wordt dat er nog maar twee ouderlingen over zijn. B2.3 schrijft voor dat de diakenen dan altijd moeten meebeslissen over bestuurlijke zaken. Bij de toepassing van de tucht hebben de diakenen dat recht overigens nog steeds niet. Daar is het ook minder urgent, omdat de meest ingrijpende maatregelen van tucht (inschakeling van de gemeente of zelfs buitensluiting) niet mogelijk zijn zonder de goedkeuring van de regionale vergadering (zie daarover hoofdstuk D).

Wil een kerkenraad dat de diakenen ook meebeslissen over de tucht, dan moet hij consequent zijn en het verschil tussen ouderlingen en diakenen opheffen, zodat er enkel ouderlingen overblijven. Die moeten dan wel de taak van de diakenen erbij nemen (vergelijk B15.5).

Zie verder B14.4 over de situatie dat er zelfs geen twee ouderlingen overgebleven zijn.

B3 taak van de predikant

B3.1 De predikant verkondigt het Woord van God voor kerk en wereld. Ook bedient hij de sacramenten van doop en avondmaal.

B3.2 Een predikant is bevoegd om het Woord te verkondigen en de sacramenten te bedienen in alle kerken, wanneer de plaatselijke kerkenraad hem daartoe uitnodigt.

B3.3 De predikant rust de gemeente door onderwijs toe voor haar taak in Gods koninkrijk.

B3.4 De predikant ondersteunt de ouderlingen en diakenen in hun taak. Hij bezoekt de leden van de gemeente om hen te bemoedigen of te waarschuwen.

B3.5 Wanneer een kerk geen predikant heeft, zorgt de kerkenraad dat de verkondiging van het Woord en de bediening van de sacramenten voortgang vinden.

Dit artikel benoemt de kerntaken van de predikant. Het is geen uitputtende opsomming. Oudere kerkordes noemen bijvoorbeeld ook dat de predikant voorgeat in de gebeden (de DKO noemt het zelfs als eerste). En inderdaad is het belangrijk dat de kerk een biddende kerk is en dat de predikant daarin zijn aandeel heeft. Tegelijk zien we dat in steeds meer gemeentes ook andere ambtsdragers of zelfs andere gemeenteleden een rol krijgen in de publieke kerkgebeden. En dat is goed.

De prominente betekenis van het gebed heeft daarom in deze nieuwe kerkorde een andere plaats gekregen: niet bij de taak van de predikant, maar in de samenkomst van de gemeente (C1.1).

De predikant verkondigt het Woord van God *voor kerk en wereld*. In Efez. 4 wordt bij de verkondiging speciaal gedacht aan de opbouw van het lichaam van Christus, dus de kerkelijke gemeente. Maar dat is geen pleidooi voor preken in het isolement. Vooraf, in Efez. 2 had Paulus al gejubeld over de vrede die Christus brengt: de grensscheiding tussen Israël en de andere volken – zeg: tussen kerk en wereld – is opgeheven. Elke verkondiging voor de kerk is daarmee verkondiging voor de wereld. En elke verkondiging in de wereld heeft de kerk op het oog.

De predikant is het ook die de sacramenten bedient. De sacramenten zijn immers niet slechts rituelen van onze kant, maar vooral bezegeling van Gods kant. Om dat tot uitdrukking te brengen heeft de kerk ze in handen gelegd van de door Christus geschonken ambtsdragers (opnieuw Efez. 4), speciaal die ambtsdrager die ook namens Christus het Woord verkondigde. Diezelfde predikant mag namens Christus het zegel uitreiken van de doop, of van het avondmaal.

Een andere vraag is of het nooit iemand anders mag zijn dan de predikant. De kerkorde laat dat open. Het is wel een onderwerp dat momenteel ter discussie staat (zie de algemene inleiding). Het kan in een generale regeling aan de orde komen.

De bevoegdheid van de predikant is niet beperkt tot de kerk waaraan hij verbonden is. Hij mag voorgaan *in alle kerken*, wel te verstaan: alle kerken van het kerkverband. Voorgaan buiten het kerkverband is niet verboden, maar valt wel buiten deze algemene bevoegdheid.

Overigens is bevoegdheid nog geen 'recht'. De predikant kan wel aanbieden om ergens in een andere kerk voor te gaan, maar de plaatselijke kerkenraad mag dat aanbod afwijzen.

B3.3 is algemeen geformuleerd. Vanouds valt te denken aan de catechese, maar ook aan cursussen die de predikant kan geven. Of specifiek voorlichting over een bepaald onderwerp. De vormen kunnen variëren, al naar gelang de gemeente nodig heeft of wat de mogelijkheden zijn van de predikant.

Vanuit zijn opleiding en ervaring is de predikant speciaal tot steun voor de andere ambtsdragers. Hij ontmoet hen binnen de kerkenraad. Hij kan hen adviseren of zelfs coachen in hun werk. Ze kunnen hem meevragen bij een complexe situatie in de gemeente. En hij mag zelf op bezoek gaan, om een eigen band met de gemeenteleden op te bouwen en bovendien de ouderlingen en diakenen enigszins te ontlasten.

Veel kerken hebben geen eigen predikant. Ook dan moeten de kerkdiensten doorgaan. De kerkenraad is daarvoor verantwoordelijk. Hij kan bijvoorbeeld een andere predikant uitnodigen (die immers brede bevoegdheid heeft) of hij kan iemand uit de gemeente laten voorgaan.

B4 roeping van een predikant

B4.1 De wettige roeping van een predikant bestaat uit de beroeping, de goedkeuring door de regionale vergadering, de instemming van de gemeente en de bevestiging.

B4.2 De beroeping vindt plaats door de kerkenraad, in overleg met de diakenen en met medewerking van de gemeente.

B4.3 Beroepbaar is wie door een regionale vergadering beroepbaar is gesteld of reeds in een van de kerken dient als predikant.

B4.4 Het beroep wordt door de kerkenraad uitgebracht via een beroepsbrief. De predikant aanvaardt het beroep via een aannemingsbrief.

B4.5 De regionale vergadering verleent haar goedkeuring als zij zich ervan heeft overtuigd dat is voldaan aan de vereisten van de kerkorde. Betreft het iemand die voorheen geen predikant was, dan stelt de regionale vergadering een toelastend onderzoek in.

B4.6 Nadat de instemming van de gemeente is verkregen vindt de bevestiging plaats in een kerkdienst.

Het AKS schrijft in art. 6 en 7 dat een predikant door een *gemeente* beroepen wordt. Inderdaad is het belangrijk dat de gemeente zo goed mogelijk bij het beroep betrokken wordt. De gemeente is echter geen zelfstandig orgaan dat eigen besluiten kan nemen. Dus is ook binnen de NGK de kerkenraad feitelijk de beroepende instantie. De nieuwe kerkorde legt dat nu vast.

In kerken waar de diakenen geen deel uitmaken van de kerkenraad behoren ze toch wel bij het beroepingswerk betrokken te worden, meer nog dan de gemeente als geheel. De kerkenraad moet minimaal met hen overleggen, in een gemeenschappelijke vergadering.

De regionale vergadering is de enige instantie die mag besluiten om iemand voor de kerken beroepbaar te stellen als predikant. De regionale vergadering stelt daartoe een onderzoek in. De manier waarop dit gebeurt wordt beschreven in een generale regeling.

Is iemand eenmaal predikant, dan kan hij opnieuw een beroep ontvangen, uit een van de andere kerken, zonder dat hij opnieuw door een regionale vergadering beroepbaar gesteld hoeft te worden.

Een (a.s.) predikant is niet verplicht het beroep te aanvaarden, zeker niet wanneer er meer kerken zijn die tegelijk een beroep op hem uitbrengen. Daarom zijn er voor een wettige verbinding tussen een kerk en een predikant twee documenten vereist: de brief waarin de kerkenraad het beroep uitbrengt en de brief waarin de beoogde predikant het beroep aanvaardt.

De regionale vergadering (B4.5) is die waar de beroepende kerk deel van uitmaakt. Dat zal meestal een andere zijn dan de vergadering die volgens B4.3 iemand beroepbaar heeft gesteld. Dat wettigt een eigen onderzoek, zeker bij beginnende predikanten. Ook hiervoor is er een generale regeling.

De instemming van de gemeente is gedacht pal voor de bevestiging. De KO2014 heeft dat anders: die plaatst de instemming van de gemeente direct na het aannemen van het beroep, en voor de

goedkeuring door de classis. Als reden is wel genoemd dat eventuele bezwaren uit de gemeente zo spoedig mogelijk op tafel moeten komen, en niet pas op het laatste moment.

Het is echter goed om onderscheid te maken tussen enerzijds de medewerking van de gemeente die in B4.2 wordt genoemd en de instemming waarover B4.6 spreekt.

In de fase van de *medewerking* krijgt de gemeente gelegenheid om voluit mee te denken over geschikte predikanten en om haar mening te geven over een predikant die door de kerkenraad wordt voorgedragen. Wanneer de meerderheid van de gemeentelieden duidelijk maakt dat ze een bepaalde predikant niet geschikt vindt, zal geen kerkenraad toch tot beroeping overgaan. Misschien vindt de kerkenraad dat de bedenkingen die vanuit de gemeente worden aangevoerd volledig ongegrond zijn, maar als ze wel zo leven in de gemeente is het niet verstandig om het beroep door te zetten.

Heel anders ligt dat bij de *instemming* van de gemeente. Zie hiervoor art. F2.3: *De instemming van de gemeente is verkregen wanneer binnen veertien dagen na de eerste afkondiging geen gegrond bezwaar wordt ingebracht*. Het beroep is uitgebracht en aanvaard; de bevestiging is aanstaande. Die bevestiging kan niet worden opgehouden doordat een deel van de gemeente nu pas wakker wordt en laat merken dat ze de betrokkene toch niet zo geweldig vindt. Dat had ze dan eerder moeten zeggen. Nu telt alleen een *gegrond bezwaar*. Is dat er niet, dan gaat de bevestiging door. Maar is dat er wel, dan moet er tot het laatste moment ruimte zijn om zo'n bezwaar in te brengen. De vraag om instemming is een laatste check dat er geen doorslaggevende bezwaren zijn tegen de bevestiging. Het is dus niet de bedoeling dat de gemeente eventuele bezwaren opspaat tot het eind; het is wel de bedoeling dat bezwaren die pas kort voor de bevestiging rijzen, alsnog beoordeeld kunnen worden. Zijn ze ongegrond? Dan worden ze afgewezen en gaat de bevestiging door. Maar blijken ze gegrond? Dan zal de kerkenraad de indiener danken dat die hem op het allerlaatste moment nog voor een misstap heeft behoed.

B5 opleiding voor predikanten

B5.1 De kerken onderhouden voor hun predikanten een academische theologische opleiding.

B5.2 Wie wenst beroepbaar te worden gesteld als predikant, dient de theologische opleiding van de kerken te hebben afgerond. De generale regeling voorziet in bijzondere gevallen.

B5.3 De kerken stimuleren het verlangen om predikant te worden. Zo nodig bieden ze tijdens de opleiding persoonlijke financiële steun.

Rond de opleiding van predikanten is veel in beweging. De Gkv hebben hun eigen TU in Kampen. De NGK hadden hun eigen NGP; inmiddels is die geïntegreerd in de TU te Kampen.

Er is gepoogd om ook de CGK hierbij te betrekken. Zoals bekend hebben die echter in 2017 afgehaakt. Dat houdt een risico in voor de TU in Kampen: kan zij het zelfstandig volhouden, kan zij blijven bestaan op de huidige locatie, in de huidige vorm?

Het is niet bekend waar dit op uit zal lopen. B5 waarborgt wat van belang blijft: een eigen kerkelijke opleiding, in welke vorm dan ook.

De NGK hebben in de voorbije decennia ervaring opgedaan met verschillende opleidingstrajecten. Die ruime blik mag bewaard blijven, ook als B5.2 de eis stelt dat aankomende predikanten de kerkelijke opleiding moeten hebben afgerond. Want dat kan bijvoorbeeld een afronding zijn die voortbouwt op een bachelor-opleiding elders.

De *bijzondere gevallen* waar B5.2 over spreekt, betreffen voornamelijk predikanten die overkomen uit een andere kerkgemeenschap en daardoor een compleet andere opleiding hebben gehad. Dat vraagt om maatwerk; een generale regeling kan daarin voorzien.

B5.3 spreekt specifiek dan art. B13.4 van de KO2014. Daar gaat het over de inspanningsverplichting voor de kerken om te zorgen dat er 'studenten in de theologie' zijn. Maar lang niet alle studenten kiezen voor het predikantschap; de TU in Kampen is daar ook niet exclusief op ingericht. Toch is dat wel waar het de kerken om gaat, en waar zij zo nodig *financiële steun* voor verlenen.

B6 levenstaak predikant

B6.1 De beroeping van een predikant geldt voor onbepaalde tijd. De generale regeling voorziet in bijzondere gevallen.

B6.2 De kerken bevorderen dat de predikanten zich volledig kunnen inzetten voor hun ambt.

B6.3 Wanneer een predikant wordt beroepen in deeltijd, ziet de regionale vergadering erop toe dat zowel de predikant als zijn ambtsvervulling hiervan geen schade ondervinden.

Nog steeds is de regel dat een predikant zich helemaal geeft voor de dienst van het Woord en dat ook zijn hele leven blijft doen. Wel zie je in de kerkelijke praktijk steeds vaker afwijking van die regel. B6 biedt daar gepaste ruimte voor.

De bepalingen in de generale regeling moeten voorkomen dat een predikant voor een beperkt aantal jaren wordt beroepen en na afloop van die periode 'het bos in wordt gestuurd'. De predikant heeft een specialistische opleiding gevolgd, waarmee hij niet gemakkelijk elders werk kan vinden. Als hij zich zo vanaf zijn opleiding in dienst van de kerken stelt, behoren de kerken hem een blijvende bescherming te bieden. Afwijking van die regel kan alleen met goede redenen.

Het is trouwens ook in het belang van de kerken zelf dat de predikanten zonder zorg van het evangelie kunnen leven. Het geeft de predikant de ruimte om zich daar volledig voor in te zetten. Dat komt alle partijen ten goede.

Een predikant die werkt in deeltijd krijgt als regel ook minder honorarium uitbetaald. De regionale vergadering moet erop toezien dat een kerk dit niet gebruikt als botte bezuiniging ten koste van de predikant, die bijvoorbeeld voor 0,8 fte wordt beroepen (en betaald), maar voor 1,0 fte (of zelfs meer) aan taken toegeschoven krijgt.

Een predikant in deeltijd zal meestal ander werk zoeken naast zijn ambtelijke arbeid. De regionale vergadering moet erop toezien dat dit andere werk zijn ambtelijk arbeid niet verdringt, bijvoorbeeld doordat de predikant zo druk is met zijn eigen bedrijfje dat hij aan ambtelijk werk nauwelijks meer toekomt. Zo'n ontwikkeling is uiteraard niet altijd te voorspellen, maar het is goed wanneer men bij de start oog heeft voor dit risico.

Het toezicht door *de regionale vergadering* betekent overigens niet dat de kerkenraad op dit punt geen verantwoordelijkheid heeft; integendeel, de kerkenraad gaat hierin juist voorop. De regionale vergadering fungeert hier, evenals in andere bepalingen rond de predikant, als extra toezichthouder.

B6.3 is ruimer dan art. B14.3 uit de KO2014. Daar moet de classis goedkeuring geven voor het dienen in deeltijd. De nieuwe kerkorde noemt de mogelijkheid van deeltijd als gegeven, en verbindt er alleen enkele algemene voorwaarden aan.

Art. B14.3 van de KO2014 noemt ook de mogelijkheid van "het onderbreken van de dienst voor langere tijd". Dat de nieuwe kerkorde dit niet meer noemt betekent niet dat het niet meer zou mogen. De reden is veel meer dat het om incidentele situaties gaat, die telkens anders kunnen uitvallen en daarom minder goed onder een algemene kerkordelijke regel te vatten zijn. Zo nodig kan de generale regeling erin voorzien.

B7 rechtspositie predikant

B7.1 De rechtspositie van de predikant heeft een eigen kerkelijk karakter. De kerkenraad en de gemeente ontvangen hem als dienaar van Christus.

B7.2 De kerkenraad ziet erop toe dat de predikant zijn ambt vervult op de wijze die Christus van hem vraagt.

B7.3 De kerkenraad is namens de gemeente verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant. De kerkelijke zorgplicht strekt zich mede uit tot het gezin van de predikant, ook na zijn overlijden.

Een predikant heeft geen 'normale' arbeidsrelatie, waarin hij als werknemer zou fungeren, met de kerkenraad als werkgever. Omdat de kerkenraad hem wel 'betaalt' kan het er in de praktijk soms wel op lijken: de kerkenraad wil dan bepalen wat de predikant doet en hoe hij het doet.

De kerkorde roept alle partijen echter op om de predikant te zien als dienaar van Christus. Hij moet dus niet verkondigen wat de kerkenraad graag wil horen, maar wat God de gemeente te zeggen heeft. Die ruimte, die vrijheid en dat respect moet de kerkenraad de predikant vergunnen. Het betekent tegelijk dat ook de predikant niet kan doen of laten wat hij zelf wil: hij moet zich werkelijk gedragen als dienaar van Christus. Daar mag de kerkenraad hem aan houden.

Maar waarom geen reguliere arbeidsovereenkomst? Bij kerkelijk werkers is die wel gebruikelijk, terwijl ook zij dienaren van Christus willen zijn en vallen onder het toezicht van de kerkenraad. De reden is vooral dat het werk van de predikant van grote invloed is binnen de kerk. De kerken willen de regelgeving rond de predikanten daarom graag in eigen beheer houden en hun eigen normen kunnen hanteren als het bijvoorbeeld gaat om losmaking, schorsing of afzetting. De positie van de kerk is daarin zelfstandiger dan het arbeidsrecht van de overheid aan werkgevers laat. Tegelijk is de positie van de predikant sterker dan die van een werknemer, met name waar het gaat over de zelfstandige invulling van zijn taken.

Verder is nog een reden dat predikanten niet slechts werkzaam zijn binnen één kerk, maar ook taken kunnen verrichten in andere kerken of voor het kerkverband. Ook dat is net even anders dan bij een normale arbeidsovereenkomst.

B8 predikanten met een bijzondere taak

B8.1 De kerken kunnen aan een predikant een bijzondere opdracht verlenen, zoals voor de theologische opleiding, bijzondere vormen van pastoraat of missionaire arbeid.

B8.2 De kerken voorzien waar mogelijk in predikanten die een geestelijke verzorgingstaak vervullen bij niet-kerkelijke instellingen.

B8.3 Ook in geval van een bijzondere taak is de predikant verbonden aan een plaatselijke kerk. De specifieke regeling van zijn rechtspositie behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering en, indien van toepassing, de generale synode.

Het verschil tussen B8.1 en B8.2 is vooral het verschil in opdrachtgever: kerkelijk of niet kerkelijk. In de praktijk kunnen die twee wel dicht bij elkaar liggen, bijvoorbeeld als een predikant wordt uitgezonden naar een ander land en daar een formele aanstelling krijgt aan een onderwijsinstelling. In alle gevallen is daarom B8.3 van toepassing: lever maatwerk en laat hier door de betrokken instanties goed naar kijken.

B9 emeritaat

B9.1 De kerkenraad verleent een predikant emeritaat bij het bereiken van de daarvoor in de generale regeling gestelde leeftijd.

B9.2 Wanneer een predikant als gevolg van ziekte of ongeval blijvend verhinderd is om zijn ambt te vervullen, verleent de kerkenraad hem vervroegd emeritaat.

B9.3 Bij emeritering behoudt de kerkenraad het toezicht op de predikant en blijft hij verantwoordelijk voor zijn levensonderhoud.

B9.4 Een emeritus-predikant behoudt de bevoegdheid om het Woord te verkondigen en de sacramenten te bedienen.

B9.5 Een besluit van de kerkenraad tot emeritering behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

Rond 'emeritering' is momenteel veel in beweging, met name als het gaat om de bekostiging van een en ander. De kerkorde laat zich daar verder niet over uit; de concrete regeling rond pensionering of uitkering na afkeuring moet nog in andere verband worden uitgewerkt.

In B9 gaat het wel over de kerkelijke positie van de geëmeriteerde. Hij behoudt de bevoegdheden van een predikant, maar hoeft daarin niet langer actief te zijn. De kerken kunnen hem eventueel inzetten zoals ze ook een gast-predikant van elders kunnen inzetten. Hij heeft geen kerkenraad waar hij deel van uitmaakt (tenzij hij in zijn nieuwe woonplaats tot ouderling wordt geroepen). Wel behoudt zijn vroegere kerkenraad toezicht op zijn functioneren: hij mag zijn overgebleven bevoegdheid immers niet misbruiken.

De KO2014 gaf in art. B17.2 de mogelijkheid om een predikant die zijn werk niet meer kan doen, maar die wel andere arbeid kan verrichten, te ontheffen uit zijn ambt. Consequentie is dan dat hij zijn bevoegdheid verliest. De WTK is van mening dat dit een onnodige beperking inhoudt. Negatief gezegd: iemand die 'gelukkig' nog zo gezond is dat hij ander werk kan doen, wordt 'beloond' met verlies van bevoegdheid. Een zodanig onderscheid in behandeling tussen de ene geëmeriteerde predikant en de andere zou daarom kunnen leiden tot een vorm van rechtsongelijkheid.

De KO2014 gaf in art. B22.2 de mogelijkheid dat een predikant later wordt geëmeriteerd dan de gebruikelijke pensioenleeftijd. De nieuwe kerkorde wil dat niet perse onmogelijk maken, maar ook niet stimuleren. Het is gezond om een eindtijd te hebben voor de actieve dienst. Zeker omdat de predikant daarna niet inactief hoeft te worden: hij behoudt de bevoegdheid om her en der hulp te verlenen, mogelijk ook nog in de kerk die hij het laatst diende.

Met het stijgen van de pensioenleeftijd lijkt uitstel van emeritering bovendien minder actueel; het komt daarom al nauwelijks voor.

B10 op non-actief stelling predikant

B10.1 Bij dringende noodzaak kan de kerkenraad als tijdelijke ordemaatregel besluiten tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling van de predikant.

B10.2 Het besluit van de kerkenraad tot op non-actief stelling behoeft de goedkeuring van de kerkenraad van de naburige kerk.

De KO2014 geeft in art. F71.6 een nuancering van de tweede bepaling: goedkeuring mag ook achteraf. Het nieuwe concept kent die uitzondering niet, omdat het te gemakkelijk tot regel zou worden. In de praktijk zal een predikant al niet meer goed kunnen functioneren zodra zijn kerkenraad het besluit neemt om de naburige kerkenraad te raadplegen over een op non-actief stelling. Een reden te meer om met dat overleg niet langer te wachten dan strikt noodzakelijk.

Voor de naburige kerk: zie E5.

B11 losmaking predikant

B11.1 Indien sprake is van een situatie waarin de predikant de gemeente blijvend niet meer met vrucht kan dienen, kan de kerkenraad besluiten de predikant los te maken van de gemeente.

B11.2 Het besluit van de kerkenraad tot losmaking behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

B11.3 Een losgemaakte predikant behoudt de bevoegdheid om in andere kerken het Woord te verkondigen en de sacramenten te bedienen.

B11.4 De kerkenraad behoudt het toezicht op de predikant zo lang deze beroepbaar is en niet aan een andere kerk is verbonden. Op verzoek van de kerkenraad of de predikant kan de regionale vergadering het toezicht opdragen aan een andere kerkenraad.

Dit artikel kent een aantal toevoegingen ten opzichte van de bestaande regeling van GKv en NGK.

Zo is in B11.1 het woordje *kan* toegevoegd. Want het blijft altijd een afweging, geen dwingende conclusie.

B11.3 en B11.4 zijn toegevoegd in samenhang met vergelijkbare bepalingen in omliggende artikelen: steeds wordt expliciet gemaakt wat de consequenties zijn.

De laatste zin van B11.4 is weer een *kan*-bepaling. Als regel blijft de oorspronkelijke kerkenraad het toezicht houden. De predikant was immers aan deze kerk verbonden. Het toezicht door een andere kerkenraad kan daarom enkel iets zijn van een 'noodverband', dat ook alleen in geval van nood wordt toegepast, met name wanneer de verhouding tussen kerkenraad en predikant dermate is verziekt dat zelfs een minimale vorm van toezicht niet meer mogelijk is. Dan kan een andere kerk dat overnemen. Wanneer de losgemaakte predikant geen nieuw beroep ontvangt en daarom van zijn ambt ontheven moet worden (zie het volgende artikel) is het deze nieuwe toezichthoudende kerkenraad die dan heeft te handelen.

B12 ontheffing predikant

B12.1 De kerkenraad ontheft een predikant van zijn ambt wanneer deze binnen twee jaar na een losmaking geen beroep van een andere kerk ontvangt en aanvaardt, of wanneer de regionale vergadering besluit dat de predikant na de losmaking niet langer beroepbaar is.

B12.2 In andere gevallen kan ontheffing slechts plaatsvinden op verzoek van de predikant.

B12.3 Het besluit van de kerkenraad tot ontheffing behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

B12.4 Bij ontheffing verliest de predikant zijn ambt en vervalt zijn bevoegdheid om het Woord te verkondigen of de sacramenten te bedienen.

De KO2014 kent in art. B20.3 de mogelijkheid van ontheffing "wegens gewichtige redenen". De toepassing van die mogelijkheid blijkt echter problematisch: het lijkt op een afzetting, maar wordt niet zo genoemd. Voor de betrokkene betekent dat rechtsonzekerheid; voor de kerkenraad en de gemeente betekent het een bron van onenigheid, door verschil in beoordeling. B12.2 maakt nu een helder onderscheid: afzetting is een initiatief van de kerkenraad, ontheffing kan (behoudens B12.1) alleen op initiatief van de predikant.

Maar wat te doen in een situatie als die de opstellers van de KO2014 voor ogen stond: een predikant heeft zich niet zodanig misdragen dat hij moet worden afgezet, maar blijkt toch wel ongeschikt te zijn voor zijn ambt? B12.1 maakt duidelijk dat de kerkenraad in zo'n geval niet verder kan gaan dan losmaking. Alleen de regionale vergadering mag besluiten dat de predikant ook niet elders kan dienen. Pas daarna zal de kerkenraad overgaan tot ontheffing.

Een en ander komt overeen met AKS art. 10.2; wel is de uitwerking in de NGK anders dan hier beschreven. De kerkenraad heeft daar in het vervolgproces een minder grote rol. De nieuwe kerkorde houdt de lijn aan dat alle besluiten over een predikant (behalve over zijn beroepbaarheid) worden genomen door de kerkenraad, terwijl de regionale vergadering steeds de goedkeuring moet verlenen. De ultieme afweging in spannende situaties (rond losmaking, ontheffing of afzetting) wordt daarom wel in de regionale vergadering gemaakt, maar slechts nadat een kerkenraad daartoe een besluit heeft genomen. Ook de uiteindelijke 'daad' (van losmaking, ontheffing of afzetting) wordt verricht door de kerkenraad.

Het AKS zegt in art. 10.2 dat een losgemaakte predikant "voor een bepaalde termijn" beroepbaar blijft. De nieuwe kerkorde volgt de KO2014 met een vaste termijn: twee jaar. Een situatie als losmaking is immers al zo conflictgevoelig dat er geen behoefte is aan extra getouwtrek over termijnen. Bovendien geldt in alle gevallen dat het moeilijk voorspelbaar is wat er in de tijd van beroepbaarheid gaat gebeuren. Na die twee jaar is beter te beoordelen of er bijzondere redenen zijn om een (beperkte) verlenging toe te staan. Overigens is ook mogelijk dat de regionale vergadering

nog voor het einde van de twee jaar tot de conclusie komt dat betrokkene niet langer beroepbaar kan blijven. Ook dan treedt B12.1 in werking.

B13 schorsing en afzetting predikant

B13.1 De kerkenraad schorst een predikant die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt verwaarloost of misbruikt, in strijd handelt met het verbindingsformulier dan wel de ambtelijke waarschuwingen negeert.

B13.2 Het besluit van de kerkenraad tot schorsing behoeft de goedkeuring van de kerkenraad van de naburige kerk.

B13.3 Een schorsing betreft zowel de taken in de plaatselijke kerk als de bevoegdheid om in andere kerken het Woord te verkondigen of de sacramenten te bedienen.

B13.4 Een schorsing geldt voor een periode van ten hoogste vier maanden. Indien nodig kan deze periode eenmaal worden verlengd.

B13.5 De kerkenraad beoordeelt of na de schorsing afzetting moet volgen. Het besluit van de kerkenraad tot afzetting behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

B13.6 Bij afzetting verliest de predikant zijn ambt en vervalt zijn bevoegdheid om het Woord te verkondigen of de sacramenten te bedienen.

Dit artikel komt in grote lijnen overeen met de bestaande praktijk in zowel GKv als NGK. Het AKS regelt nog wat meer procedurele zaken; bij de GKv is dat opgenomen in de generale regeling. Dat laatste zal ook nodig zijn bij deze nieuwe kerkorde.

B13.4 geeft de mogelijkheid dat een schorsing nog eenmaal wordt verlengd. Dat is vooral bedoeld om te voorkomen dat een regionale vergadering zonder goede voorbereiding, maar onder tijdsdruk, haar fiat moet geven voor afzetting. In dat geval is verlenging in het voordeel van alle partijen. *Indien nodig:* Het is niet de bedoeling dat de schorsing bij voorbaat al voor 8 maanden wordt vastgelegd. Alleen wanneer de 4 maanden te kort blijken, kan de kerkenraad tegen het einde van die periode de naburige kerkenraad vragen om opnieuw haar medewerking te verlenen, nu aan de verlenging van de schorsing.

Voor *het verbindingsformulier*: zie B20.

B14 taak van de ouderlingen

B14.1 De ouderlingen waken over de gemeente van Christus. Zij zien erop toe dat het Woord betrouwbaar wordt verkondigd en de sacramenten heilig worden bediend.

B14.2 De ouderlingen zien toe op het geestelijk leven van de leden van de gemeente. Zij zoeken hen op en zorgen dat ook andere gemeenteleden dit doen.

B14.3 De ouderlingen zien toe op elkaar en op de andere ambtsdragers en overige werkers in de kerk.

B14.4 Wanneer een kerk minder dan twee ouderlingen heeft, besluit de regionale vergadering over de gevolgen.

Waken over: de term is ontleend aan Hebr. 13 : 17, maar herinnert ook aan Hand. 20 : 31 en 1 Petrus 5 : 8. Het wordt toegespitst in het *toezien op*, eveneens een term die in de Bijbelse richtlijnen voor de ambtsdienst van ouderlingen regelmatig terugkomt.

De kerkorde vermijdt de term 'pastoraat' omdat die in onze tijd voor te veel verschillende aspecten wordt gebruikt, van tuchttoefening tot verjaardagsbezoek.

B14.1 kijkt naar de gemeente als geheel; B14.2 naar afzonderlijke leden. B14.3 richt de blik op de mede-ambtsdragers en op anderen die een bijzondere taak hebben in de gemeente.

Zij zoeken hen op: De essentie van het aloude huisbezoek was dat ouderlingen niet mogen volstaan met afwachten wie hun pastorale hulp inroept, maar zelf actief op zoek gaan, met name naar de schapen die dreigen af te dwalen van de kudde.

De regel dat ouderlingen “ten minste eenmaal per jaar” (KO2014 art. B23.2) alle adressen moeten bezoeken, roept telkens ongewenste discussie op. Met ‘zoek ze op’ geeft de nieuwe kerkorde een urgentie weer; de mate van urgentie kan per gemeentelid anders uitvallen.

En zorgen dat ook andere gemeenteleden dit doen: de inzet van andere gemeenteleden bij het opzoeken van elkaar wordt niet langer als ‘optie’ weergegeven. Het hoort bij een levende gemeente. Het behoort tot de taak van de ouderlingen om de gemeente daarin te stimuleren, en er zo nodig iets voor te organiseren.

Wanneer een kerk door omstandigheden minder dan drie ouderlingen heeft, worden de diakenen extra betrokken (zie het eerdere B2.3). Maar wanneer er zelfs geen twee ouderlingen meer zijn, kan de kerkenraad – en dus ook de kerk – niet langer zelfstandig functioneren.

De regionale vergadering kan bezien wat in de gegeven omstandigheden het beste is. Soms is er slechts een tijdelijke overbrugging nodig. Maar het kan ook zijn dat de problemen structureel blijken en dus een structurele oplossing behoeven. Meestal betekent het dat de kerk als zelfstandige eenheid wordt opgeheven en de gemeente wordt ondergebracht bij een of meer andere kerken in de nabije omgeving.

B15 taak van de diakenen

B15.1 De diakenen gaan de gemeente voor in hulpbetoon, gedreven door de liefde van Christus.

B15.2 De diakenen bezoeken de leden van de gemeente die ziekte, eenzaamheid of armoede ervaren. Ze bieden hun troost en praktische ondersteuning.

B15.3 De diakenen zamelen middelen in om uit te delen aan wie tekort komt, zowel binnen als buiten de gemeente. Over hun beheer leggen zij verantwoording af aan de kerkenraad en de gemeente.

B15.4 De diakenen stimuleren de gemeente om zich in te zetten voor een rechtvaardige samenleving.

B15.5 Wanneer een kerk geen diakenen heeft, zorgt de kerkenraad dat het hulpbetoon in de gemeente en de dienst aan de samenleving voortgang vinden.

Het deputaatschap diaconale zaken (van GKv en NGK samen) leverde de volgende omschrijving aan: “Het is de taak van de diakenen om de gemeente vanuit het Evangelie voor te gaan en te stimuleren in de dienst van gerechtigheid en barmhartigheid aan kerk en samenleving. Onder de eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad zetten zij zich in voor het concretiseren van het diaconaal-missionaire karakter van het gemeente-zijn”.

De WTK heeft dit uitgewerkt in bovenstaande bepalingen.

Diaconaat begint in de eigen gemeente, maar stopt niet bij de buitenmuur. Wie geraakt is door de liefde van God wil ook anderen daarin laten delen.

Wel is er verschil tussen hulpbetoon in de kerk en daarbuiten. Dat komt tot uiting in het verschil tussen B15.2 en B15.4.

B15.1 geeft verder de algemene grondslag; B15.3 enkele praktische consequenties rond het materiële aspect.

Een kerk kan wel zonder diakenen, maar niet zonder diaconaat. Wanneer er geen diakenen beschikbaar zijn, of wanneer een kerkenraad ervoor kiest om geen onderscheid te maken tussen ouderlingen en diakenen, moeten de ambtsdragers die er wel zijn deze taak voor hun rekening nemen, uiteraard met inschakeling van andere gemeenteleden.

B16 roeping van ouderlingen en diakenen

B16.1 De wettige roeping van ouderlingen of diakenen bestaat uit de voordracht door de gemeente, de benoeming door de kerkenraad, de instemming van de gemeente en de bevestiging.

B16.2 De kerkenraad vraagt de gemeente om belijdende leden voor te dragen die kunnen dienen als ouderling of diaken. De plaatselijke regeling kan grenzen stellen aan geslacht, leeftijd, rust na eerdere ambtsdienst of onderlinge verwantschap van ambtsdragers.

B16.3 In overleg met de diakenen beoordeelt de kerkenraad de geschiktheid van de voorgedragen kandidaten. Wanneer er meer geschikte kandidaten zijn dan benodigd, laat de kerkenraad de belijdende leden van de gemeente kiezen of maakt zelf een keus.

B16.4 De kerkenraad benoemt ouderlingen en diakenen voor een bepaald aantal jaren, afhankelijk van de plaatselijke regeling. Als regel treedt elk jaar een evenredig deel van hen af.

B16.5 Nadat de instemming van de gemeente is verkregen vindt de bevestiging plaats in een kerkdienst.

Hoewel ook voor vrouwen de mogelijkheid bestaat om te dienen als ouderling of diaken, hebben plaatselijke kerken nog steeds het recht om te besluiten dat toch enkel mannen hiervoor in aanmerking komen. Dat moeten ze dan wel vastleggen in de eigen regeling.

Daarin kunnen ze ook grenzen opnemen over leeftijd (bijvoorbeeld maximaal 70 jaar), rust na eerdere ambtsdienst (bijvoorbeeld twee jaar), of onderlinge verwantschap (bijvoorbeeld: geen vader en zoon die tegelijk dienen als ouderling). Of een kerk deze grenzen nodig acht, en zo ja hoe ze die invult, is aan de kerk zelf. De bedoeling van deze kerkordebepaling is vooral om vast te leggen dat een kerk het recht heeft om zulke grenzen te stellen. De Nederlandse wet geeft de kerken dat recht eveneens.

Zowel het AKS als de KO2014 gaan uit van de verkiezing van ouderlingen en diakenen door de gemeente. "Zo mogelijk" uit een dubbel aantal kandidaten. Inmiddels wordt dat steeds vaker een onbereikbaar ideaal; benoeming door de kerkenraad zonder voorafgaande verkiezing is allang geen uitzondering meer. De nu gekozen formulering past zich daarbij aan.

Binnen de CGK is de gewoonte bekend om de gemeente ook te laten kiezen bij 'enkelvoudige kandidaatstelling'. Zo'n verkiezing heeft echter een heel ander karakter: ze geeft de gemeente mogelijkheid om een ongewenste kandidaat weg te stemmen. Als het gaat om een te beroepen predikant, iemand van buiten, is dat te verdedigen; bij kandidaat-ouderlingen en -diakenen uit het midden van de eigen gemeente kan het schadelijk uitpakken.

Beter is het wanneer kerkenraad en gemeente meer werk maken van het onderdeel 'voordracht'. Laat het een tijd van bezinning zijn: wie kunnen wij voordragen, wie stelt zich beschikbaar?

De beroeping van een predikant geldt voor onbepaalde tijd (B6.1), maar ouderlingen en diakenen worden *voor een bepaald aantal jaren* benoemd. Dat is niet alleen om hen qua werkbelasting te ontzien, maar ook om te voorkomen dat een kleine groep mensen een machtspositie gaat innemen binnen de gemeente. *Als regel treedt elk jaar een evenredig deel van hen af.*

B17 ontheffing ouderling of diaken

B17.1 Wie benoemd of bevestigd is als ouderling of diaken, kan met opgaaf van redenen ontheffing vragen.

B17.2 Wanneer de kerkenraad de ontheffing verleent, doet hij daarvan mededeling aan de gemeente.

Het AKS en de kerkorde van de Gkv tot 2014 kenden voor ouderlingen en diakenen de mogelijkheid van ontheffing niet, al kwam ze in de praktijk natuurlijk wel voor. De KO2014 geeft er woorden aan: in art. B25.6 (ontheffing van een benoeming) en in art. B26.3 (ontheffing uit het ambt).

De nieuwe kerkorde zet beide mogelijkheden naast elkaar, in een afzonderlijk artikel, zoals er ook een afzonderlijk artikel is over de ontheffing van een predikant (B12).

B18 schorsing en afzetting ouderling of diaken

B18.1 De kerkenraad schorst een ouderling of diaken die een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt verwaarloost of misbruikt, in strijd handelt met het verbindingsformulier dan wel de ambtelijke waarschuwingen negeert.

B18.2 Het besluit van de kerkenraad tot schorsing behoeft de goedkeuring van de kerkenraad van de naburige kerk.

B18.3 Een schorsing geldt voor een periode van ten hoogste vier maanden. Indien nodig kan deze periode eenmaal worden verlengd.

B18.4 De kerkenraad beoordeelt of na de schorsing afzetting moet volgen. Het besluit van de kerkenraad tot afzetting behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

Dit artikel loopt vrijwel geheel parallel met dat over schorsing en afzetting van predikanten (B13).

De KO2014 kent ook een artikel over de mogelijkheid om een ouderling of diaken op non-actief te stellen. Omdat ouderlingen en diakenen een heel andere positie hebben dan predikanten, blijkt dit artikel niet echt in een behoefte te voorzien. Het komt daarom niet terug in de nieuwe kerkorde.

B19 niet-ambtelijke werkers

B19.1 De kerkenraad kan een of meer kerkelijk werkers benoemen om naast de ambtsdragers taken in de gemeente uit te voeren.

B19.2 De regionale vergadering kan aan niet-predikanten bevoegdheid verlenen om in de kerken het Woord te verkondigen.

Dit artikel bevat enkele typische 'kapstok-bepalingen': er kunnen kerkelijk werkers zijn, en ook niet-predikanten kunnen onder voorwaarden preekbevoegdheid krijgen. Alle uitvoeringsbepalingen, zoals over de rechtspositie en de bevoegdheden van een kerkelijk werker, en de vereisten voor preekbevoegdheid, kunnen een plaats krijgen in generale of plaatselijke regelingen.

Dit artikel bepaalt verder alleen nog wie bevoegd is om op dit punt te acteren: een kerkelijk werker kan worden aangesteld door een kerkenraad, voor preekbevoegdheid is een besluit van een regionale vergadering vereist.

Het AKS heeft in art. 16.2 een recente toevoeging: kerkelijk werkers kunnen als gemeentestichters gemachtigd worden om Woord en sacramenten te bedienen.

Dezelfde zaak is momenteel bij de Gkv in studie. De WTK loopt daar niet op vooruit. Het kan later alsnog worden toegevoegd, of opgenomen in een generale regeling. Vergelijk de toelichting bij B3.

B20 betrouwbaar handelen

B20.1 De predikanten, ouderlingen, diakenen, docenten aan de kerkelijke theologische opleiding en allen die bevoegdheid ontvangen om in de kerken het Woord te verkondigen, verbinden zich aan de leer van de Bijbel zoals verwoord in de in artikel A2 genoemde belijdenisgeschriften. Zij bekrachtigen dit door ondertekening van het verbindingsformulier.

B20.2 De ambtsdragers en overige werkers in de kerk aanvaarden de gedragscode die op hen van toepassing is.

B20.3 Wanneer iemand zich klaagt over seksueel misbruik door een ambtsdrager of andere werker in een kerkelijke relatie, kan de klager een uitspraak vragen van de daarvoor aangewezen klachtencommissie. De betrokken ambtsdrager of andere werker verleent volle medewerking.

De kerken zijn verbonden door het geloof in één Heer (A1.1) en aanvaarden de belijdenis als verwoording van dit geloof (A2). Omdat ambtsdragers en voorgangers de gemeenteleden moeten bewaren bij dit geloof, wordt van hen in het bijzonder gevraagd dat zij beloven hierbij in hun optreden te blijven. Deze nadrukkelijke verbinding geeft extra bescherming voor de gemeente: zij

weet zo wat zij kan verwachten. Ook bepaalt het de ondertekenaars bij de goede houding: zij moeten corrigeerbaar zijn vanuit de gezamenlijke geloofsbelijdenis. De oude vorm van ondertekening van de belijdenis blijft geactualiseerd waardevol in de ondertekening van het verbindingsformulier. (De term 'bindingsformulier' van de KO2014 is vervangen door 'verbindingsformulier', dat meer nadruk legt op de daad van de ondertekenaar die zichzelf zo verbindt aan deze leer.)

Het goed recht van deze bepaling kan ook worden verhelderd door het onderscheid met D3.2. Iemand met afwijkende opvattingen kan evengoed een plaats hebben in de gemeente. Maar van degenen die een leidende rol in de kerk krijgen toevertrouwd, mag worden verwacht dat zij zich van harte kunnen scharen achter de belijdenis van de kerk.

Het AKS noemt in art. 17 de mogelijkheid dat iemand weigert om zich via ondertekening te verbinden aan de belijdenis van de kerk, of ook dat iemand na verloop van tijd aangeeft dat hij er alsnog afstand van neemt. Lange tijd was dit een belangrijk geschilpunt met de GKv, waar het niet ondertekenen van de belijdenis geen optie is: zonder ondertekening geen ambtsdienst. Art. 17 AKS bedoelt echter niet om het weigeren van ondertekening te legitimeren, maar een weg te wijzen in geval iemand zijn moeite bekend maakt. Ook in de GKv staan kerkenraden soms voor die vraag. De WTK meent dat juist het verbindingsformulier de plaats is om uit te schrijven wat er moet gebeuren wanneer iemand moeite heeft met (onderdelen van) de belijdenis van de kerk. Zo was ook vanouds het geval in het 'Ondertekeningsformulier'. Het kan daar uitvoeriger en genuanceerder worden omschreven dan in de kerkorde, bijvoorbeeld zoals het huidige bindingsformulier van de GKv dat doet: *Wanneer wij op een onderdeel van de leer verschil ervaren tussen de leer van de Bijbel en de inhoud van de genoemde belijdenisgeschriften, en onze moeite niet kan worden weggenomen, zullen wij onze bezwaren ter beoordeling voorleggen aan de kerkelijke vergaderingen. Wanneer er vragen rijzen over onze eigen opvattingen of gedragingen, zijn wij eveneens bereid om ons tegenover de kerkelijke vergaderingen te verantwoorden.* De kerkorde kan zich beperken tot de regel van de ondertekening.

Zie voor dit alles ook de algemene inleiding: "geen revolutionaire vernieuwingen".

Van een andere orde is het aanvaarden van een *gedragscode*. Iemand mag onderdelen daaruit overbodig vinden of zelfs menen dat iets in bepaalde omstandigheden juist verkeerd uitwerkt. Het gaat namelijk niet om blind uitvoeren van protocollen, maar om loyale en royale acceptatie, *aanvaarden*. Juist bij een gedragscode is dat belangrijk.

De bedoelde gedragscode kan een nadere uitwerking zijn van de reeds bestaande codes van CGK, GKv en NGK (zie meldpuntmisbruik.nl).

Naast *seksueel misbruik* zijn er ook andere vormen van grensoverschrijdend gedrag denkbaar in de kerk zoals manipulatief machtsmisbruik, lastercampagnes of financieel gewin. Het is echter de vraag of de bestrijding daarvan gediend is met een speciaal meldpunt of een speciale klachtencommissie. In ieder geval is de klachtencommissie inzake seksueel misbruik momenteel de enige op het terrein van misdragingen door ambtsdragers of andere werkers in de kerk en wordt dus ook als enige in de kerkorde genoemd.

C. DE GEMEENTE

C1 kerkdiensten

C1.1 In elke kerk komt de gemeente op zondag samen in openbare kerkdiensten. Met liederen en gebeden verschijnt ze voor God.

C1.2 In de kerkdienst wordt het Woord van God verkondigd en worden de sacramenten van doop en avondmaal bediend.

C1.3 De kerkdienst biedt ruimte voor onderling meeleven en hulpbetoon.

C1.4 Ook op andere dagen kan de kerkenraad de gemeente samenroepen voor een kerkdienst, zoals op christelijke feestdagen of bij bijzondere gelegenheden.

Wil iemand *de gemeente* zien? Laat hij op zondag naar de kerkdienst komen. Dat kan, want zo'n kerkdienst is *openbaar*, dus voor ieder toegankelijk.

De zichtbaarheid van de gemeente in de kerkdienst klinkt door in de uitdrukking: *verschijnt ze voor God*. Ze is ontleend aan teksten als Exodus 23 : 17, 34 : 23 en Deuteronomium 16 : 16. De gemeente vertoont zich in de kerkdienst aan God (en aan iedereen die het wil zien), als het tastbare resultaat van Christus' werk hier op aarde. Vergelijk voor dat laatste Efeziërs 3 (met name vs. 10!). De gemeente verschijnt er overigens niet 'met lege handen' (opnieuw Exodus 23 en 34 en Deuteronomium 16), maar offert Hem liederen en gebeden (Psalm 50 : 14,15, Efeziërs 5 : 18-20, Openbaring 8 : 3,4).

De gemeente verschijnt vol verwachting. Ze luistert met overgave naar *het Woord van God* en ontvangt in dankbaarheid *de sacramenten* als bezegeling van zijn genade.

Door dit alles raken de leden van de gemeente ook onderling verbonden. Ontmoeting en onderling meeleven hoeven niet beperkt te blijven tot de marge van de kerkdienst, maar mogen er een eigen plaats in ontvangen. Denk aan de voorbede en de diaconale collecte. En mogelijk ontwikkelen zich nog andere vormen die uiting geven aan de jaloersmakende gemeenschappelijkheid uit Handelingen 2 en 4.

De DKO gaf in art. 57 een opsomming van de christelijke feestdagen die "onderhouden" moesten worden. De KO2014 geeft geen opsomming, maar zegt in art. C38.1 wel dat er op christelijke feestdagen kerkdiensten gehouden moeten worden. Het AKS laat het in de vrijheid van de kerken (art. 18). De nieuwe kerkorde sluit zich daarbij aan.

De kerkenraad wordt pas in het laatste lid van dit artikel genoemd. Want bij de eerste drie leden mag je hopen dat de gemeente niet slechts in beweging komt 'omdat de kerkenraad roept'. Het verlangen leeft in de gemeente zelf; de kerkenraad is hier vooral faciliterend en toezichhoudend aanwezig. Alleen bij bijzondere kerkdiensten, op afwijkende tijden, komt de kerkenraad wat meer naar voren als initiatiefnemer.

De *bijzondere gelegenheden* kunnen van alles zijn: diensten op bid- en dankdag, een dienst op oudejaarsavond, huwelijksdiensten op de eigenlijke trouwdag, een gebedsdienst bij bijzondere nood, of ook een dienst voorafgaand aan een begrafenis.

Het AKS gebruikt voor *kerkdienst* nog de fraaie term 'eredienst'. In het spraakgebruik is deze term echter vrijwel verdwenen. In navolging van de KO2014 gebruikt de nieuwe kerkorde de term 'kerkdienst'.

De tweede dienst op zondag is uit de kerkorde verdwenen. Er gingen zelfs stemmen op om het meervoud 'kerkdiensten' in C1.1 te vervangen door een enkelvoud. Dat zou echter het maximum van één dienst per zondag tot regel verheffen; de WTK vindt dat te ver gaan.

Met het verdwijnen van het voorschrift over de tweede dienst verdwijnt ook het voorschrift over de catechismuspreek. Althans: uit de kerkorde! De kerken houden de vrijheid om hier de hand aan te houden. Sterker: zij houden de verantwoordelijkheid om te voorkomen dat de gemeente aan onkunde verloren gaat. De wijze waarop zij dat doen is vrij; de noodzaak tot onderwijs is er niet minder om.

C2 leden van de gemeente

- C2.1 Tot de gemeente behoren belijdende leden, doopleden en gastleden.
- C2.2 Belijdende leden hebben openbare geloofsbelijdenis gedaan. Zij zijn gedoopt en gerechtigd om deel te nemen aan het avondmaal.
- C2.3 Doopleden hebben als kind de doop ontvangen, maar hebben nog geen openbare geloofsbelijdenis gedaan.
- C2.4 Gastleden zijn belijdend lid of dooplid in een andere gemeente en hebben goede redenen om met beide gemeentes verbonden te zijn.
- C2.5 De gemeente geeft aandacht aan wie op overige wijze in haar midden verblijven.

Rond de vaststelling van de KO2014 werd het gemis gevoeld van een regeling rond het lidmaatschap. In de Gkv is daar alsnog in voorzien door een generale regeling. De nieuwe kerkorde wijdt er een afzonderlijk artikel aan.

Het verschijnsel *gastleden* vraagt nadere precisering.

Het is namelijk niet bedoeld voor regelmatige 'gasten' in de gemeente, die terugschrikken voor een formeel lidmaatschap (met allerlei verplichtingen?), maar wel erbij willen horen. In zulke gevallen is het beter om hen te overtuigen dat de gevreesde verplichtingen niet bestaan: er wordt niet anders gevraagd dan een oprecht beleden en beleefd geloof en de bereidheid om zich te laten dopen en deel te nemen aan het avondmaal.

Voor kerken is dan wel belangrijk dat men het lidmaatschap niet alsnog optuigt met verplichtingen, bijvoorbeeld om je in te schrijven voor allerlei activiteiten. Het activeren van gemeenteleden is goed, maar mag niet als effect hebben dat de zwakkere leden van Christus in zijn gemeente als 'gastleden' op afstand worden gehouden.

De enige wettige reden om iemand als gastlid in te schrijven is dat hij elders al lid is en goede reden heeft om dat ook te blijven. Denk aan studenten die gastlid worden van de gemeente waar ze hun studieadres hebben, maar lid blijven op het thuisadres (of andersom). Of aan gezinnen die vanwege de werksituatie een tijdlang elders wonen en daar volop meedoen in de gemeente.

De andere gemeente hoeft niet perse een gemeente uit het eigen kerkverband te zijn. Ook kan het gaan om iemand uit een ander land, die tijdelijk in Nederland verblijft.

Ondertussen is het wel goed dat de gemeente aandacht geeft aan *wie op overige wijze in haar midden verblijven*. Zij willen of kunnen geen lid worden, maar zijn wel aanwezig in de kerkdienst of laten zich zien bij kerkelijke activiteiten. De redenen kunnen divers zijn: misschien gaat het om 'de vriend van', misschien is het een toevallige toerist, misschien is het iemand die op termijn lid zou kunnen worden. Het heeft niet zoveel nut om hen onder te brengen in vaste categorieën en daar allerlei labels aan te hangen. Het heeft wel zin om het contact met al deze mensen niet uit de weg te gaan maar hen de aandacht te geven die in hun situatie passend is.

C3 bediening van de doop

- C3.1 Volwassenen die niet eerder waren gedoopt, ontvangen de heilige doop nadat zij openbare belijdenis van hun geloof hebben gedaan.
- C3.2 De jonge kinderen van belijdende leden ontvangen eveneens de doop. De ouders beloven hun kinderen te onderwijzen in de christelijke leer en hen op te voeden tot een leven met God.
- C3.3 De kerken erkennen de doop die elders in een christelijke kerkgemeenschap op geldige wijze en in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest is bediend.

Theologisch gezien gaat de volwassendoop vóór de kinderdoop (vergelijk HC zd. 27 vraag 74: “ook de kleine kinderen, evenals de volwassenen”). Vandaar de volgorde van C3.1 en C3.2.

C4 openbare geloofsbelijdenis

C4.1 De kerkenraad en de gemeente stimuleren volwassen doopleden tot het doen van openbare geloofsbelijdenis om deel te kunnen nemen aan het avondmaal.

C4.2 Voor het doen van openbare geloofsbelijdenis is toelating door de kerkenraad en instemming van de gemeente nodig.

De openbare geloofsbelijdenis is geen Bijbels voorschrift. Het hoort wel bij het gemeente-zijn, juist als het gaat om de viering van het avondmaal. Dat is een gezamenlijk gebeuren, waarbij je elkaar begroet en geestelijk omarmt. Daar hoort dus ook bij dat men zich aan elkaar laat kennen, als oprecht gelovige. Het middel daartoe is de openbare geloofsbelijdenis.

De *toelating door de kerkenraad* betekent in ieder geval dat de kerkenraad er een besluit over moet nemen. De wijze waarop hij tot dat besluit komt, staat open; dat kan door eigen onderzoek (zo het AKS en de KO2014), maar bijvoorbeeld ook op grond van het getuigenis van enkele gemeenteleden die de betrokkene een tijdlang hebben begeleid. Een goede regel is wel om niet af te gaan op het getuigenis van slechts één persoon, ook al is dat misschien de eigen predikant.

C5 viering van het avondmaal

C5.1 De gemeente viert regelmatig het heilig avondmaal dat door Christus is ingesteld.

C5.2 De belijdende leden en de belijdende gastleden van de gemeente worden uitgenodigd om aan het avondmaal deel te nemen.

C5.3 De kerkenraad kan ook besluiten om doopleden die vanwege hun jonge leeftijd of beperkte ontwikkeling niet rijp zijn voor het doen van openbare geloofsbelijdenis maar zich wel als oprechte gelovigen laten kennen, tot het avondmaal toelaten. Dit besluit behoeft de instemming van de gemeente.

C5.4 De gemeente kan als gast aan het avondmaal ontvangen wie elders op vergelijkbare wijze is toegelaten en het geloof van de gemeente deelt.

Dit artikel zal ongetwijfeld aandacht trekken vanwege het derde lid: ‘kinderen aan het avondmaal’. De reden om daar ruimte voor te bieden is eenvoudig dat het binnen de NGK op een aantal plaatsen geaccepteerde praktijk is. Ook wordt het zowel binnen de NGK als binnen de GKv openlijk door predikanten bepleit.

Het is hier niet de plaats om dat debat te voeren. Wel denkt de WTK de kerken te dienen met een aantal uitgangspunten:

- a. De hoofdregel blijft dat deelname aan het avondmaal vraagt om openbare geloofsbelijdenis. Zie art. C4.1 en de toelichting daarbij.
- b. Er zijn situaties denkbaar dat een kerkenraad iemand graag wil laten delen in het avondmaal, maar hem niet wil dwingen tot het afleggen van openbare geloofsbelijdenis omdat betrokkene daar om een bepaalde reden nog niet aan toe is. Zo is het niet wijs om kinderen vóór de puberteit al te vragen om zich officieel vast te leggen op hun kerkelijke betrokkenheid, terwijl ze zich wel oprecht gelovig kunnen uiten en daarom deel zouden kunnen nemen aan het avondmaal. Ook zijn er gemeenteleden die vanwege een verstandelijke beperking wel baat hebben het zichtbare teken van brood en beker, maar geen eigen antwoord kunnen geven op vragen van openbare geloofsbelijdenis.
- c. Een kerkenraad heeft hoe dan ook te waken voor de heiligheid van het sacrament. Dit artikel geeft wel ruimte, maar maakt evengoed duidelijk dat zorgvuldigheid geboden is.
- d. De gemeente moet instemming geven. Dat kan door eenmalig in te stemmen met een generiek besluit van de kerkenraad, maar fraaier is wellicht om het per geval te doen, zodat de betrokken persoon welbewust door de gemeente wordt ontvangen.

De formulering van C5.3 is geïnspireerd door een vergelijkbare bepaling van de Christian Reformed Churches in Noord-Amerika.

Van niet-leden die als gast willen deelnemen wordt verwacht dat ze *het geloof van de gemeente* delen. Ze komen namelijk in een gemeente die weet wat ze gelooft en daar ook stem aan geeft. De deelname van een gast aan het avondmaal mag betekenen dat hij deze stem herkent als de stem van de Herder. Kan hij dat niet, dan moet hij hier geen avondmaal vieren. Kan hij dat wel, dan zal het hem des te meer vreugde geven dat hij aan het avondmaal de geloofsverbondenheid met deze gemeente mag ervaren.

C6 de missionaire roeping

C6.1 De gemeente zoekt in woord en daad vanuit het evangelie van Christus hen die God niet kennen of van Hem vervreemd zijn.

C6.2 De gemeente ondersteunt kerkelijke missionaire activiteiten in binnen- en buitenland door gebeden, giften en betrokkenheid.

Terecht is wel opgemerkt dat het missionaire karakter van de gemeente in alle bepalingen van de kerkorde door mag klinken. Maar dat neemt niet weg dat het goed is om er in een afzonderlijk artikel aandacht op te vestigen.

Het onderscheid tussen wat vanouds 'evangelisatie' enerzijds en 'zending' anderzijds heette, is in onze tijd vervaagd. Wel blijft het zinvol om onderscheid te maken tussen de activiteit van de gemeente zelf (C6.1) en de activiteiten van anderen die door de gemeente worden ondersteund (C6.2). Beide zijn van groot belang.

C7 vorming en onderwijs

C7.1 Doopleden en wie zich van buiten de gemeente tot God bekeren, ontvangen kerkelijk onderwijs als voorbereiding op hun openbare geloofsbelijdenis.

C7.2 De gemeenteleden leggen zich persoonlijk en gezamenlijk toe op het gebed, inzicht in de Bijbel en een leven voor God.

Gevraagd is of niet de hele gemeente onderwezen zou moeten worden? Dat is zeker het geval. Maar dat kan op verschillende manieren: in de kerkdiensten (C1.2) of door gezamenlijke studiegroepen in de gemeente (C7.2).

Waar het in C7.1 om gaat is dat de hier genoemde categorieën gericht onderwijs moeten ontvangen, onderwijs dat naar zijn aard tijdelijk zal zijn, want gericht op het doen van openbare geloofsbelijdenis. Het onderwijzen van de hele gemeente is een voortdurende en algemene zaak, die dus ook meer algemeen aangeduid kan worden.

C8 financiële bijdragen

C8.1 De gemeenteleden dragen naar vermogen bij aan de financiële instandhouding van de kerk.

C8.2 De kerkenraad legt jaarlijks aan de gemeente verantwoording af over zijn financieel beleid en beheer.

C8.3 Voor beslissingen met verstrekende financiële gevolgen raadpleegt de kerkenraad de gemeente.

De financiële bijdrage is geen verplichting voor ieder gemeentelid afzonderlijk: vergelijk de toelichting bij C2. Wel is het goed wanneer alle gemeenteleden zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid, ook op financieel gebied. Vergelijk de wijze waarop Paulus daarover schrijft in 1 Korintiërs 16 en 2 Korintiërs 8 en 9: hij verplicht niet, maar nodigt wel uit om *naar vermogen* bij te dragen.

De kerkenraad kan dit bewustzijn stimuleren door de gemeente volop te betrekken bij de materiële zaken van de kerk. Met des te meer liefde zal men eraan bijdragen.

Raadplegen is niet hetzelfde als 'instemming vragen'. Voor dat laatste geldt een vaste regel (F2.2), terwijl de vorm van raadpleging vrij is.

Ook gaat het bij instemming speciaal om eventuele 'gegronde bezwaren', terwijl raadpleging algemene 'goede ideeën' kan opleveren.

Raadpleging kan worden afgesloten door een stemming, maar moet daar niet in opgaan. Het is beter wanneer een kerkenraad goed naar de gemeente luistert, en vervolgens zelf een weloverwogen besluit neemt. Zie verder de toelichting bij F2.1.

C9 huwelijksbevestiging

C9.1 De kerkenraad bevordert dat leden van de gemeente die zich als man en vrouw aan elkaar willen verbinden, hun burgerlijk huwelijk kerkelijk laten bevestigen.

C9.2 De huwelijksbevestiging vindt plaats in een kerkdienst en behoeft de instemming van de gemeente.

C9.3 Over de bevestiging van een huwelijk van doopleden of van een huwelijk waarin man of vrouw niet tot een van de kerken behoort, beslist de kerkenraad.

De Nederlandse overheid kent diverse vormen van wettig samenleven. De kerken bevelen wel één bepaalde vorm aan, die van het burgerlijk huwelijk, maar leggen zich er niet op vast. C9.1 is daarom minder sterk geformuleerd dan art. C46.2 uit de KO2014. Het gaat er nu alleen nog om dat er een kerkelijke bevestiging plaatsvindt. Wel respecteert de kerk daarbij de regel dat eerst de overheid aan zet is, voordat de kerk haar ceremonie kan toepassen.

Tegelijk is C9.1 sterker geformuleerd dan AKS art. 24. Kerkelijke bevestiging vindt daar plaats "indien gewenst". Maar juist omdat de overheid het op het punt van huwelijksbeloften steeds meer laat afweten, is het belangrijk dat de kerk daar des te meer op aandringt.

De betekenis van C9.3 is vooral dat de daar genoemde situaties een huwelijksbevestiging niet bij voorbaat onmogelijk maken. Wat er wel mogelijk is, staat ter beoordeling aan de kerkenraad.

De term *bevestiging* roept nog wel eens misverstand op: alsof de kerk huwelijken zou willen sluiten! Dat is echter niet het geval: de kerk bevestigt, maakt extra stevig, wat al eerder bij de overheid is vastgelegd.

Er is bovendien geen betere term beschikbaar: voorbede, onderwijs of ook 'inzegening' betreffen alle slechts een aspect van het gebeuren, en missen de essentie van huwelijksbeloften.

C10 zorg voor stervenden

C10.1 De gemeente geeft in woord en daad gepaste zorg aan wie gaan sterven, en aan hun familie.

C10.2 Rond het sterven van een gemeentelid laat de kerk het evangelie klinken van Christus' dood en opstanding.

De DKO keerde zich in art. 65 tegen "lijkpredikatiën". Als achtergrond moet wel gelden dat deze vaak werden misbruikt ter meerdere glorie van de overledene. Dat risico is in onze tijd evengoed aanwezig. Maar in plaats van een afwerende bepaling kiest de nieuwe kerkorde, evenals de KO2014 (art. C49.5) voor een positieve omschrijving hoe het dan wel zou mogen zijn. Want kerkelijke aandacht voor de dood past bij het evangelie van Christus, die dood geweest is maar nu leeft.

Het artikel heeft twee leden. Want de kerk moet niet pas actief worden wanneer het overlijdensbericht binnenkomt. Doet ze dat wel, dan is het risico van persoonsverheerlijking extra groot. C10.1 vraagt daarom van de kerk, of beter: van de gemeente, dat er al vooraf aandacht is voor

ouderen en zieken, zeker wanneer de dood dreigt. Dan wordt niet de stervende geprezen, maar zijn hemelse Redder.

C11 kerkelijke registratie

C11.1 De kerkenraad draagt zorg voor een goede registratie van wie tot de gemeente behoren.

C11.2 De geregistreerde gegevens worden zorgvuldig beheerd en alleen gebruikt voor kerkelijke doeleinden.

Sinds de AVG in Nederland van kracht is, zijn kerken extra scherp op mogelijke misstappen rond het registreren van persoonsgegevens. Dat is een goede zaak, al is nog steeds niet helemaal duidelijk hoe heet de soep gegeten wordt, zeker waar het kerken betreft.

In ieder geval is het goed om kerkordelijk vast te leggen dat kerken mogen registreren wie tot de gemeente behoort, maar ook dat ze die gegevens zorgvuldig moeten beheren.

C12 verhuizing

C12.1 Gemeenteleden die verhuizen, ontvangen op hun verzoek en na mededeling aan de gemeente een schriftelijke aanbeveling voor de kerkenraad van de gemeente waarheen zij vertrekken.

C12.2 Wie uit een zusterkerk bij de gemeente binnenkomt, wordt door de kerkenraad op basis van de aanbeveling als lid aanvaard en bij de gemeente geïntroduceerd.

C12.3 Over de toelating in andere gevallen beslist de kerkenraad.

De term 'attestatie' wordt nog veel gebruikt, maar is buiten de kerk onbekend en wordt ook binnen de kerk steeds minder begrepen. Sommigen lijken het te zien als een soort kerkelijk paspoort dat ergens in een kluis ligt maar op ieder moment kan worden opgevraagd. Dat is het echter niet. Anderen beschouwen de attestatie als een uittreksel uit het kerkelijk bevolkingsregister. Inderdaad bevat een attestatie de nodige gegevens die de kerk over betrokkene heeft geregistreerd, maar de betekenis gaat daar niet in op.

De term *aanbeveling* is ontleend aan Handelingen 18 : 27, waar Apollos een dergelijk schrijven meekrijgt van de gemeente in Efeze, wanneer hij wil vertrekken naar Korinte. De brief moet ervoor zorgen dat de gemeenteleden daar hem hartelijk zullen ontvangen.

Dat is dus de kern: een kerkelijke aanbeveling. Die ligt niet bij voorbaat klaar, maar wordt speciaal voor iemand uitgeschreven. En als bijlage bevat het de relevante kerkelijke gegevens.

De term 'zusterkerk' duidt op een andere kerk uit eigen kerkverband. Wanneer de generale synode een verwantschapsrelatie (zie E10.2) aangaat met bijvoorbeeld de CGK en de vGKN, kan onderdeel van deze relatie zijn dat men elkaar behandelt 'als' zusterkerken. Zo ook in het geval van buitenlandse kerken met wie een bijzonder relatie bestaat.

C13 onttrekking

C13.1 Wanneer iemand aangeeft niet langer tot de gemeente te willen behoren, zich zonder kennisgeving bij een andere kerkgemeenschap aansluit of bij verhuizing naar elders geen aanbeveling aanvraagt, en daar ondanks inspanningen van de ouderlingen en de gemeente bij blijft, berust de kerkenraad daarin en doet hij van de beëindiging van het lidmaatschap mededeling aan de gemeente.

C13.2 Wanneer iemand lange tijd elk contact met de ouderlingen onmogelijk maakt, verklaart de kerkenraad na instemming van de gemeente zijn lidmaatschap voor beëindigd.

Dit artikel is vrijwel gelijk aan art. C45 uit de KO2014.

Het verschil tussen beide leden is dat C13.1 situaties beschrijft waarin betrokkene zich aanwijsbaar uit de gemeente heeft teruggetrokken, terwijl C13.2 een situatie betreft die verschillend kan worden

geïnterpreteerd en beleefd. Dat vraagt om extra zorgvuldigheid: de kerkenraad vindt dat iemand zich afsluit, maar hebben andere gemeenteleden die ervaring ook?

Verder geeft dit artikel naar weerskanten rechten aan.

Een kerkenraad staat niet machteloos wanneer iemand zonder nader bericht verdwijnt.

En tegelijk: een gemeentelid kan niet zomaar zonder aankondiging worden 'uitgeschreven'. De ambtsdragers en de gemeenteleden behoren zich in te spannen om iemand te behouden. Maar ze hoeven daar dus niet eindeloos mee door te gaan.

D. DE KERKELIJKE TUCHT

D1 karakter van de tucht

D1.1 De kerk geeft bijzondere zorg aan leden van de gemeente die door hun opvattingen of levensstijl aan de eer van God tekort doen en daarmee hun eigen behoud en dat van de gemeente in gevaar brengen.

D1.2 De kerk spant zich in om de zondaar met God en met de gemeente te verzoenen.

Tucht heeft een slechte naam. Te vaak is tucht misbruikt door kerkelijke machthebbers om hun onwelgevallige lieden eruit te werken. Of tucht werd toegepast om mensen te dwingen zich aan de groepsnorm te houden. Of de tuchttoefening moest dienen als bewijs dat we een orthodoxe kerk zijn. Al die motieven zijn verwerpelijk. Maar dat neemt niet weg dat de Bijbel aandringt op goede tuchttoefening. Het motief dat Jezus daarbij noemt in Matteüs 18 : 15 klinkt door in D1.2; de motieven die Paulus aanvoert in 1 Korintiërs 5 zijn terug te vinden in D1.1.

De moeiten rond de tucht zijn wel reden om er uitvoeriger over te schrijven dan het AKS doet (in art. 25-29). Het meerdere zit vooral in de rechten die betrokken zondaar heeft, de noodzaak van extern toezicht en de extra aandacht voor de inschakeling van de gemeente. Ook wil de nieuwe kerkorde, in de lijn van de KO2014, kerkenraden helpen die zich verlegen voelen bij de toepassing van de tucht. Ze willen de zaak niet erger maken dan hij al is, maar ze willen het ook niet op zijn beloop laten. Hoe dan wel? De opzet van dit hoofdstuk probeert daarvoor goede handvatten aan te reiken.

Het doel van de tucht is dat de zondaar zich zal *verzoenen*. *Verzoenen met God*: niet slechts doordat hij stopt met een bepaalde zonde, maar dat hij zich met berouw en geloof weer tot God wendt. Ook moet hij zich verzoenen *met de gemeente*, namelijk de gemeente die hem op zijn zonde aansprak. Zolang hij zich daar verongelijkt over uitlaat en afstand houdt, is het doel van de tucht niet bereikt.

Dat geldt met name wanneer zijn zonde een of meer personen in de gemeente heeft beschadigd. 'Verzoening' behoort dan ook iets in te houden van 'genoegdoening'.

D2 aansporing

D2.1 De predikanten laten in de verkondiging van het Woord van God zijn beloften horen voor wie zich tot Christus bekeert, maar ook de dreiging van Gods oordeel over wie in zonde volhardt.

D2.2 De ouderlingen sporen de leden van de gemeente aan tot een christelijke levensstijl.

D2.3 De leden van de gemeente steunen elkaar in de strijd tegen de zonde. Zij waarschuwen elkaar liefdevol naar de regel die Christus in Matteüs 18 heeft gegeven.

D2.4 Leiden de onderlinge waarschuwingen niet tot bekering, dan wordt de kerkenraad ingelicht.

De HC noemt in zondag 31 de tucht als tweede 'sleutel van het hemelrijk'. Het is goed om ook die eerste sleutel erbij te betrekken: *de verkondiging*. De tucht bouwt daarop voort. Vergelijk art. D51.1 van de KO2014.

Maar niet alleen de predikanten zijn op dat gebied bezig. Ook *de ouderlingen* doen dat, onder meer via hun bezoeken.

En gestimuleerd door de ambtsdragers geven uiteindelijk alle *leden van de gemeente* aandacht aan elkaar.

Er is voorgesteld om de reeks om te keren: de gemeenteleden voorop. Moet de tucht niet daar beginnen, in het onderlinge gesprek?

Wat men daarmee bedoelt is inderdaad te vinden in D2.4. Idealiter begint het met onderlinge aansporingen en zo nodig waarschuwingen. De kerkenraad komt pas in beeld als dat niet werkt.

D2.1 en D2.2 hebben echter een andere functie: niet het begin van gerichte tuchttoefening, maar de voedingsbodem voor het onderlinge gesprek in de gemeente.

D3 gelegenheid tot verantwoording

D3.1 Wanneer er bedenkingen zijn tegen een gemeentelid geeft de kerkenraad hem gelegenheid om zich vanuit de Bijbel te verantwoorden.

D3.2 Wanneer er bij iemand sprake is van opvattingen die afwijken van de leer van de kerk, kan de kerkenraad besluiten hem in zijn overtuiging te verdragen als de betrokkene bereid is om zich uit de Bijbel te laten onderwijzen, geen propaganda voert voor zijn opvattingen en zich houdt aan eventuele aanwijzingen van de kerkenraad.

D3.3 Wanneer blijkt dat iemand heeft gezondigd en zich niet wil bekeren, of wanneer iemand weigert om zich te verantwoorden, zet de kerkenraad de tucht voort.

Bedenkingen: Er is nog niet vastgesteld of iemand verkeerd handelt. Wel is er reden om erop door te vragen. Weigert iemand om daarop in te gaan, dan is dat reden voor verdere tuchttoefening. Geeft hij wel antwoord, maar blijkt uit zijn antwoord dat hij zich niet door God wil laten gezeggen, dan is ook dat reden tot verdere tuchttoefening.

D3.2 vraagt speciale aandacht voor afwijkingen in de *leer*. Het is onjuist om alleen aan tucht te denken als iemand zich metterdaad misgaat. Tucht moet geestelijk blijven! Wanneer iemand zich 'fatsoenlijk' gedraagt maar wel misleidende denkbeelden verspreidt, moet de kerk zich daartegen verweren.

Toch staat ook hier de 'verzoening' voorop: hoe kom je tot een vergelijk? In ieder geval is dan belangrijk dat betrokkene het gezag erkent van Gods Woord.

Aanwijzingen van de kerkenraad: Een kerkenraad kan niet eisen dat iemand zijn overtuiging op kerkelijk gezag wijzigt. Maar een kerkenraad kan iemand wel aanwijzingen geven over een terughoudende opstelling en van hem vergen dat hij zijn vreemde opvattingen niet omzet in vreemde praktijken. Een 'aanwijzing' gaat dus niet over de afwijkende opvatting zelf, maar over de wijze waarop dit verschilpunt wordt behandeld.

D4 middelen van tucht

D4.1 De kerkenraad gebruikt als middelen van kerkelijke tucht de ambtelijke waarschuwing, de ontzegging van het avondmaal en de inschakeling van de gemeente.

D4.2 Als laatste middel kan de kerkenraad overgaan tot buitensluiting uit de gemeente.

Dit artikel geeft een opsomming die in de volgende artikelen wordt uitgewerkt.

Het gaat niet om een aantal 'trappen van censuur', waarbij de volgende trap pas bereikt kan worden nadat eerst de vorige is doorlopen. Het zijn middelen die een kerkenraad ter beschikking staan en waaruit hij dus kan kiezen.

Zo kan het zelfs gebeuren dat een kerkenraad direct kiest voor buitensluiting, niet zonder de verantwoording van D3, maar wel zonder eerst de middelen toe te passen van D4.1. Uiteraard moet de situatie daar dan aanleiding toe geven. Want de volgorde is ook weer niet willekeurig. Als regel zal een kerkenraad beginnen met *de ambtelijke waarschuwing*.

D5 ambtelijke waarschuwing

D5.1 In de ambtelijke waarschuwing confronteert de kerkenraad de zondaar met het Woord van God. Door regelmatig contact tracht hij hem tot bekering te brengen.

D5.2 Wanneer de zondaar gehoor geeft aan het Woord van God en bewijst zich daarnaar te willen gedragen, aanvaardt de kerkenraad zijn bekering en steunt hem in de verzoening met God en met de gemeente.

De ambtelijke waarschuwing is te onderscheiden van de *onderlinge waarschuwingen* uit D2.4. Het stadium van *bedenkingen* is voorbij. Uit de (weigering tot) verantwoording van betrokkene is gebleken dat hij zich verhardt; de kerkenraad besluit daarom dat ernstige waarschuwingen op hun plaats zijn.

Tegelijk is dit het stadium waarvan ook Jezus zei in Matteüs 18: als je iemand nu kunt bereiken, is dat grote winst.

Ten onrechte wordt daarom bij 'tucht' te snel gedacht aan wat hierna volgt: ontzegging van het avondmaal. Vergeet de kracht van het Woord niet!

D6 ontzegging van het avondmaal

D6.1 Wanneer een belijdend lid de waarschuwingen van de kerkenraad verwerpt of zich schuldig maakt aan een ernstige zonde die de gemeente dreigt te besmetten, ontzegt de kerkenraad hem de toegang tot het heilig avondmaal.

D6.2 Wanneer iemand de toegang tot het avondmaal is ontzegt, mag hij evenmin zijn kinderen laten dopen of deelnemen aan de verkiezing van ambtsdragers.

De ontzegging van het avondmaal wordt weinig toegepast. Dat heeft vooral te maken met verandering in het culturele patroon van zondaren. Wilden zij vroeger nog wel vaak aan het avondmaal deelnemen ter wille van de vrede met familie en vrienden, in de huidige tijd is dat aanmerkelijk minder het geval. Vervreemding van God begint nu vaak met vervreemding van de kerk en wegblijven uit de kerkdienst, en dus geen deelname aan het avondmaal. Het valt daarom te begrijpen wanneer een kerkenraad het middel van de ontzegging achterwege laat, om de moeizame verhouding niet verder onder druk te zetten.

Anders ligt het uiteraard wanneer iemand wel zijn rechten wil opeisen aan het avondmaal, maar geen blijk geeft van een christelijke gezindheid. Tegen zulke 'ontheiliging van het avondmaal' (HC zd. 30) moet de kerkenraad optreden.

Toch kan het ook bij notoire wegblijvers goed zijn om hen expliciet aan te zeggen dat ze op deze manier geen avondmaal mogen vieren en dat ook de andere rechten van een belijdend lid hen ontnomen zijn. Het kan nog steeds een heilzame schrik teweegbrengen.

Laat de kerkenraad dus niet kiezen voor de 'makkelijke' weg, maar voor de aanpak die voor het behoud van de zondaar het meest effectief is, en hem plaatst in zijn verantwoordelijkheid voor God.

De KO2014 maakt onderscheid tussen 'ontzegging' (art. D57.1) en 'afhouding' (D57.3). Het laatste is mogelijk nog voordat duidelijk sprake is van zonde: een "ernstige situatie waarover een goed oordeel nog niet mogelijk is", geeft al voldoende grond voor de afhouding. Ofwel: 'bij twijfel niet toelaten'. De kerkelijke praktijk beweegt zich echter op goede gronden in de andere richting: 'bij twijfel niet ingrijpen'. Want is het terecht om iemand die buiten eigen schuld in bijvoorbeeld een conflictsituatie is beland, ook nog eens 'voor alle zekerheid' te weren van het genadebrood? Genoemd onderscheid komt daarom in de nieuwe kerkorde niet terug.

D7 inschakeling van de gemeente

D7.1 Wanneer een belijdend lid of volwassen dooplid ondanks waarschuwingen in zijn zonde volhardt, kan de kerkenraad besluiten tot bekendmaking aan de gemeente.

D7.2 Het besluit van de kerkenraad behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering. De regionale vergadering geeft de betrokkene gelegenheid om zich te verantwoorden.

D7.3 Bij de mededeling aan de gemeente worden de zondaar en zijn verharding bekend gemaakt, met de oproep om voor hem te bidden en hem aan te sporen tot bekering. De kerkenraad kan deze oproep herhalen.

D7.4 Wanneer de zondaar gehoor geeft en zich bekeert, doet de kerkenraad daarvan mededeling aan de gemeente.

Het AKS mist dit onderdeel. Maar vooral in kleine gemeentes kan het van nut zijn. Want iedereen kent elkaar en iedereen weet dat het met Piet niet helemaal goed gaat. Maar het wordt nooit eens hardop gezegd? Er wordt nooit eens voor hem gebeden in de kerkdienst? Dat zou een gemiste kans zijn. Het remt de gemeente om zich in te zetten voor zijn terugkeer.

Tegelijk waakt dit artikel over de zorgvuldigheid in de richting van betrokkene. Een kerkenraad mag zich niet zomaar in het openbaar kritisch uiten over een gemeentelid. Het zal niet voor het eerst zijn dat iemand zich daarover beklaagt bij de burgerlijke rechter en in het gelijk wordt gesteld!

Al in de DKO (art. 77) was daarom toetsing door de classis voorgeschreven, nu dan door de regionale vergadering.

Minstens zo belangrijk is dat de betrokkene zelf in kennis wordt gesteld en er iets van mag vinden. Niet dat een weigering van zijn kant de afkondiging blokkeert; wel dat nadere uitleg van zijn kant de regionale vergadering ertoe brengen kan om de kerkenraad terug te wijzen.

Overbodig te zeggen dat de regionale vergadering dit achter gesloten deuren behandelt; de afgevaardigden van de andere kerken mogen het evenmin rapporteren aan hun eigen kerkenraad.

Gelegenheid: Er is gereede kans dat betrokkene niets van zich laat horen. Dat zal het gesprek in de regionale vergadering niet ophouden: de gelegenheid is geboden, ook al wordt ze niet gebruikt.

D8 buitensluiting

D8.1 Wanneer een zondaar geen berouw toont maar zich onverschillig of vijandig toont tegenover het evangelie, gaat de kerkenraad over tot buitensluiting uit de gemeente.

D8.2 Het besluit van de kerkenraad behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering en de instemming van de gemeente.

D8.3 De buitensluiting vindt plaats in een kerkdienst.

Toont: Buitensluiting kan alleen wanneer betrokkene zelf met woord en daad aantoont dat hij niets met Christus heeft (ook al beweert hij misschien het tegendeel). Buitensluiting mag immers niet dienen om de kerkenraad of de gemeente uit een impasse te helpen. De betrokkene moet zelf aanleiding geven (vergelijk HC zd. 30 en 31).

Opnieuw komt *de regionale vergadering* langs. Mogelijk dus al voor de tweede keer, in dezelfde casus? Ja, want de situatie is een andere. In het geval van D7 mag de discussie in de regionale vergadering niet worden vertroebeld doordat de vergadering impliciet ook al toestemming moet geven voor buitensluiting. Laat dat een afzonderlijke afweging blijven.

Ondertussen zal duidelijk zijn dat voor zo'n ingrijpende beslissing als buitensluiting het meekijken door een externe instantie zeker niet overbodig is.

Er wordt niet uitdrukkelijk gezegd dat de betrokkene gelegenheid moet krijgen om zich te verantwoorden, zoals dat wel het geval was bij D7.

De reden daarvoor is niet zozeer dat betrokkene waarschijnlijk geen behoefte zal hebben om in een kerkelijke vergadering te verschijnen. Want dat moet hij zelf maar uitmaken. De reden is eerder dat iemand die vijandig staat tegenover het evangelie mogelijk ook misbruik zal maken van een uitnodiging om in de regionale vergadering te verschijnen. Het zwijgen van de kerkorde geeft de kerkelijke vergaderingen ruimte om hierin een eigen afweging te maken.

Ondertussen blijft het principe overeind dat het als regel goed is om betrokkene van dit voornemen in kennis te stellen en hem niet bij voorbaat af te wijzen als hij zich tegenover de regionale vergadering wil verdedigen.

D9 terugkeer

D9.1 Wanneer iemand die als belijdend lid is buitengesloten, met berouw tot God en tot de gemeente terugkeert, wordt hij in de weg van openbare schuldbelijdenis weer in de gemeenschap van de kerk opgenomen. Hiervoor is de instemming van de gemeente vereist.

D9.2 Wanneer een buitengesloten dooplid terugkeert, wordt hij in de weg van openbare geloofsbelijdenis in de gemeenschap van de kerk opgenomen.

Het AKS heeft geen afzonderlijke bepalingen voor de tucht over doopleden. De KO2014 heeft dat wel (D58). In de nieuwe kerkorde is dat deels verwerkt in hoofdstuk C, met name art. C4.1.

Voor hoofdstuk D blijft alleen D9.2 over. De essentie is dat een buitengesloten dooplid niet behoort terug te keren als dooplid, maar nu als belijdend lid. Want juist daarmee laat hij zien dat zijn bekering oprecht is.

E. KERKELIJK SAMENLEVEN

E1 kerkverband

E1.1 De [hier is de naam nog in te vullen] Kerken ontmoeten elkaar in regionale vergaderingen en in de generale synode.

E1.2 In deze vergaderingen heersen de kerken niet over elkaar maar dienen zij elkaar.

E1.3 Wie naar een regionale vergadering of generale synode worden afgevaardigd, zijn bevoegd om te handelen namens de kerken die hen afvaardigden, zolang zij zich houden aan de Bijbel, de belijdenis van de kerken en de kerkorde.

De gekozen structuur van het kerkverband komt overeen met de huidige opzet binnen de NGK. De GKv kennen nog een tussenlaag tussen regionaal en landelijk: de particuliere synode. Overigens was de functie daarvan in de KO2014 (art. E66) al geminimaliseerd. In de nieuwe kerkorde is de PS ook niet meer nodig voor beroepszaken (zie F4 en de toelichting). Naar het oordeel van de WTK kan de PS daarom helemaal verdwijnen, ook als tussentrap in de afvaardiging naar de generale synode. Zie verder bij E7.

Verder bevat dit artikel elementen uit zowel AKS art. 31.1 (speciaal E1.2) als KO2014 art. E62 (E1.3). Daarbij kan E1.3 worden beschouwd als concretisering van het algemene principe uit E1.2.

E1.3 formuleert de bevoegdheid van de kerkverbandelijke vergaderingen: zij mogen besluiten nemen. Zij mogen *handelen*. Zolang zij zich houden aan de genoemde begrenzingsen, zijn die handelingen geldig. Het AKS (art. 31.2) erkent dat eveneens, zij het minder expliciet dan de KO2014. De verdere uitwerking, vooral in het geval iemand problemen heeft met genomen besluiten, wordt beschreven in hoofdstuk F.

E2 regionale vergadering

E2.1 De kerken in een regio komen ten minste drie keer per jaar in vergadering bijeen.

E2.2 Elke kerk vaardigt twee ambtsdragers af, zo mogelijk een predikant en een ouderling.

E2.3 In de regionale vergadering ontmoeten de kerken elkaar voor onderlinge steun en advies en zien zij op elkaar toe.

E2.4 De kerken ondersteunen elkaar zo nodig ook in financiële zin.

E2.5 De regionale vergadering is bevoegd om te handelen over zaken waarvan de kerken in de betrokken regio eerder hebben besloten om die gezamenlijk te behartigen.

Het AKS (art. 36) kent een minimum van twee regionale vergaderingen per jaar; de KO2014 (E63.1) noemt een minimum van vier. Het nu gekozen aantal (*ten minste drie keer per jaar*) is meer dan een compromis. Het verwerkt ook de ervaring van de GKv. Die is enerzijds dat een aantal van vier keer per jaar soms betekent dat vergaderingen (te) dicht op elkaar volgen, zeker omdat in onze tijd het zomerkwartaal volledig wegvalt als vergaderseizoen. Maar anderzijds hebben juist de GKv ondervonden hoe goed een regelmatige classicale vergadering kan werken voor *onderlinge steun en advies*, het onderling meeleven en de gezamenlijke bezinning op het kerk zijn in deze tijd. De invoering van de KO2014, met een sterke positie voor de classis, heeft hier mede aan bijgedragen. Het is de moeite waard om die winst te behouden.

Het AKS spreekt slechts over “twee stemhebbende afgevaardigden”, zonder te specificeren wat voor mensen dit zouden moeten zijn. De nieuwe kerkorde keert terug naar de lijn van de DKO, waar de afgevaardigden wel worden gespecificeerd, namelijk als *een predikant en een ouderling*. E2.2 nuanceert dit met *zo mogelijk*, maar houdt tegelijk vast dat het in ieder geval om *ambtsdragers* moet gaan. Eventueel dus een diaken, bijvoorbeeld uit een kleine of onderbezette kerkenraad. Het gaat daarmee om mensen die al betrokken zijn bij het bestuur van de plaatselijke kerk, zich daar hebben verbonden aan de gereformeerde belijdenis, en op grond daarvan het vertrouwen van de

gemeente hebben gekregen. Juist zij zijn geschikt om hun kerk te vertegenwoordigen en namens de kerk te *handelen*. Speciaal wordt gekeken naar de professionals, de predikanten. Hun aanwezigheid bevordert de kwaliteit en de continuïteit van de regionale vergaderingen.

Van de kerken wordt zo verwacht dat zij de regionale vergadering serieus nemen: de kerkenraad mag de afvaardiging niet overlaten aan een commissie van buiten de kerkenraad. Hij moet mensen aanwijzen uit eigen kring.

De DKO kende een art. 42, waarin aan alle predikanten, ook als ze niet waren afgevaardigd, stemrecht in de classis werd toegekend. Grote kerken, met meer predikanten, legden daardoor extra gewicht in de schaal. Binnen de WTK is eveneens overwogen of het goed zou zijn om aan grote kerken relatief meer stemrecht te geven in de regio, omdat zij immers meestal ook een grotere bijdrage leveren. De reden om dat toch niet te doen is dat kleine kerken niet het gevoel mogen krijgen dat ze door de groten worden overheerst. Laat elke kerk volwaardig meedoen.

De KO2014 (E63.3) kende een tussenvorm: laten alle predikanten zeker in de classis aanwezig zijn, maar dan, als ze niet zijn afgevaardigd, met adviserende stem. De nieuwe kerkorde laat die mogelijkheid ook open, maar acht het niet nodig om dat landelijk voor te schrijven. Elke regionale vergadering kan immers haar eigen adviseurs kiezen. Daar is verder geen kerkordelijke bepaling voor nodig.

In de regionale vergadering *zien de kerken op elkaar toe*. Dat is niet vrijblijvend: her en der in de kerkorde wordt expliciet de goedkeuring van de regionale vergadering vereist.

Maar ook waar het niet door de kerkorde wordt voorgeschreven, heeft het onderling toezicht waarde. Vergelijk het met de manier waarop we willen dat gemeenteleden naar elkaar omzien en zich zo nodig door elkaar laten corrigeren. Of de manier waarop ouderlingen hun pastoraat uitoefenen: troostend, adviserend, en zo nodig waarschuwend. Zo behoren ook de kerken niet los van elkaar te leven, maar elkaar te ondersteunen, positief, of indien nodig ook kritisch.

E2.4 concretiseert de *onderlinge steun* uit E2.3 voor één aspect: de *financiële* steun. Het is een kapstokbepaling: het vraagt om nadere regeling, die aan dit lid kan worden opgehangen. Tegelijk creëert het bij voorbaat een zeker recht voor kerken in financiële nood: zij mogen met verwijzing naar deze bepaling bij de regionale vergadering aankloppen om hulp. Ten slotte kiezen de kerken er in deze bepaling voor om financiële ondersteuning van plaatselijke kerken niet primair landelijk te verzorgen, maar eerst op te dragen aan de overige kerken uit de nabije omgeving. Pas wanneer de gezamenlijke kerken uit de regio de last niet kunnen dragen of onevenredig worden belast, kan het landelijke kerkverband te hulp schieten.

E2.5 voorkomt dat een regionale vergadering al te gemakkelijk achter een nieuw idee aanloopt. Gaat het om een dossier dat altijd al bij de regio lag, dan kan het goed zijn; betreft het een volledig nieuw onderwerp, laten de kerken dan eerst besluiten dat dit onderwerp de moeite waard is om *gezamenlijk te behartigen*.

E3 verwantschapsrelatie

E3.1 Een regionale vergadering kan een verwantschapsrelatie aangaan met een kerk waarmee bijzondere banden bestaan maar die de gezamenlijke kerkorde niet aanvaardt of met wie om andere redenen geen kerkelijke eenheid mogelijk is.

E3.2 Een verwante kerk kan worden ontvangen in de regionale vergadering, maar heeft daar geen stemrecht.

Binnen het verband van de NGK functioneert een aantal kerken dat zich niet heeft willen binden aan het AKS. Deze kerken sturen wel afgevaardigden naar de Landelijke Vergaderingen. Hun aanwezigheid is daar verder niet geregeld; het is gewoonrecht dat ze daar wel mogen meespreken maar niet mogen meestemmen.

De nieuwe kerkorde wil met E3 dergelijke kerken nadrukkelijk in beeld houden en de band met hen bewaren. Daartoe ontvangen ze een plek in de regionale vergadering.

Overigens: ook binnen de GKv is deze problematiek bekend. Er is bijvoorbeeld een kerkplantingsproject dat uitgroeide tot een zelfstandige gemeente die niet volledig deel wilde uitmaken van het GKv-kerkverband, maar er wel mee verbonden wilde blijven. Op die manier heeft het een plek in de classis behouden.

De term *verwantschapsrelatie* is breder dan de vanouds bekende term ‘zusterkerk’ (zie bijvoorbeeld C12.2). De mate van verwantschap kan verschillen. Het biedt de betrokken kerk gelegenheid om uit te spreken welke verplichtingen ze toch wel wil aangaan. Het biedt de regionale vergadering gelegenheid om voorwaarden te stellen en toezeggingen te doen.

Een en ander kan in een convenant worden vastgelegd. Dat is niet alleen handig voor de duidelijkheid over en weer, maar ook voor de rechtszekerheid van gemeenteleden of de predikant. Het geeft zo nodig ook duidelijkheid naar externe partijen, zoals de overheid (denk bijvoorbeeld aan de ANBI-status).

E4 kerkvisitatie

E4.1 De regionale vergadering benoemt een commissie van visitatoren die alle kerken in de regio bezoekt.

E4.2 De visitatoren spreken met de plaatselijke ambtsdragers over de opbouw van de gemeente en over de vrede tussen de kerken.

E4.3 Desgevraagd bieden de visitatoren hulp bij moeiten of conflicten in een gemeente.

In het AKS (art. 37.2) is de kerkvisitatie een optie; in de KO2014 (E65) is het regel. Gelet op het minimale gebruik van de optie binnen de NGK lijkt het verstandig om de regel van de KO2014 te handhaven. Immers, willen de kerken elkaar echt leren kennen, dan is een ontmoeting op de regionale vergadering onvoldoende. Zoek de kerk op in haar eigen omgeving, zoals dat ook bij het pastorale huisbezoek gebeurt.

De KO2014 zegt ook dat de kerkvisitatie jaarlijks moet plaatsvinden. De nieuwe kerkorde geeft daarin meer ruimte. Een regionale vergadering kan er bijvoorbeeld ook voor kiezen om de visitatie eens per twee jaar te doen, maar dan intensiever.

Het AKS noemt in art. 37.3 de consulent, die een kerk “met raad en daad” bij kan staan. Die functie wordt in de nieuwe kerkorde eveneens vervuld door de kerkvisitatoren.

E5 naburige kerk

E5.1 De regionale vergadering wijst voor elke kerk een andere kerk aan als naburige kerk, om haar in bijzondere situaties bij te staan.

In een aantal situaties (met name bij de schorsing van ambtsdragers) is de goedkeuring van de naburige kerk kerkordelijk vereist. Maar ook in andere situaties kan een kerkenraad behoefte voelen aan overleg met een andere kerkenraad uit de nabije omgeving. Daarom is E5 opener geformuleerd dan E64 in de KO2014.

De naburige kerk wordt aangewezen door de regionale vergadering, dus niet uitgezocht door de kerk die de hulp nodig heeft. Bij de schorsing van ambtsdragers is het extra toezicht door een naburige kerk alleen zinvol wanneer dit onpartijdig gebeurt; die onpartijdigheid komt in gevaar wanneer de kerkenraad die wil schorsen zelf een andere kerk kan uitzoeken die hem daarin moet steunen.

E6 herindeling

E6.1 Het besluit van een kerkenraad tot nieuwe instituering, splitsing, opheffing, of samenvoeging met een andere kerk, behoeft de goedkeuring van de regionale vergadering.

De goedkeuring is zinvol bij de vraag of het voorgenomen besluit wel wenselijk is, en verder ook bij de vraag of het goed is voorbereid en de afwikkeling van een en ander goed is geregeld. Bijkomende overweging voor deze bepaling is dat het direct consequenties heeft voor het aantal kerken dat zich in de regionale vergadering laat afvaardigen; het is niet correct wanneer de regionale vergadering daarin plots voor voldongen feiten wordt geplaatst.

Soms zal de goedkeuring bijna een formaliteit zijn, bijvoorbeeld wanneer een kerk zo groot is gegroeid dat splitsing onvermijdelijk is, en deze door de betrokken kerk ook degelijk is voorbereid. Een andere keer zal de bemoeienis van de regionale vergadering veel intensiever zijn, bijvoorbeeld wanneer een kerk door teruggang van ledental zodanig is verzwakt dat ze zelfs de eigen opheffing niet meer goed kan regelen.

E7 generale synode

E7.1 De kerken komen eens in de drie jaar samen in een generale synode.

E7.2 Elke regionale vergadering zendt twee afgevaardigden: een predikant en een ouderling of voormalig ouderling.

E7.3 De generale synode is bevoegd om te handelen over zaken waarvan de kerken eerder hebben besloten om die gezamenlijk te behartigen en over zaken die in een regionale vergadering niet konden worden afgehandeld.

E7.4 De generale synode benoemt commissies die uitvoering geven aan haar beleid en nieuwe besluitvorming voorbereiden.

In de GKv wordt de generale synode samengesteld via getrapte afvaardiging: de kerken zenden hun afgevaardigden naar de classis, elke classis zendt afgevaardigden naar de particuliere synode, en elke particuliere synode zendt afgevaardigden naar de generale synode. In de beleving kan dat een behoorlijke afstand scheppen tussen het kerkelijk grondvlak en de landelijke besluitvormende vergadering. Bovendien noodzaakt het tot het in stand houden van een kerkelijke tussenlaag (de PS) die verder nauwelijks meer functioneert en daarom ook wel kwetsbaar is. Het zou mooi zijn als het zonder die extra laag kon.

Die wens wordt versterkt vanuit de NGK, waar men hecht aan een brede vertegenwoordiging van de kerken in de landelijke vergadering. Elke regio zendt (rechtstreeks) 5 afgevaardigden, zodat het aantal afgevaardigden in de LV groter is dan het aantal afgevaardigden in de GS van de GKv (40 tegen 32).

Verder kent het AKS in art. 38.3 de mogelijkheid van een “voortgezette landelijke vergadering”, waarin alle kerken met een eigen afgevaardigde zijn vertegenwoordigd en waar gewichtige besluiten van de LV opnieuw in stemming kunnen worden gebracht. Wel wordt deze vorm in de praktijk weinig toegepast, onder meer omdat er geen ruimte is voor aanpassing van het eerdere voorlopige besluit, anders dan op ondergeschikte punten. Omdat een voortgezette LV na het samengaan van NGK met GKv (samen meer dan 300 kerken) bovendien nog moeilijker realiseerbaar zal zijn, komt deze figuur in de nieuwe kerkorde niet terug. Er zijn inmiddels betere vormen beschikbaar om ingrijpende besluiten sterker te verankeren in de kerken, zoals het werken met ‘een besluit in eerste en tweede lezing’, waarbij de tweede lezing de inmiddels ontvangen reacties vanuit de kerken verwerkt.

Maar wat wel mag blijven is een zo nauw mogelijke verbinding tussen het landelijke kerkverband en de plaatselijke kerken. Anders gezegd: de afvaardiging naar de generale synode moet liefst niet meer tussenschakels kennen dan nu bij de NGK het geval is. En ook de omvang van de afvaardiging vanuit de regio mag niet te smal worden. Twee afgevaardigden is dan wel het minimum. Dat heeft bovendien als voordeel dat het een gelijkmatige verdeling mogelijk maakt tussen predikanten en ouderlingen.

Op dit moment is nog niet duidelijk hoeveel regio's het nieuwe kerkverband zal gaan tellen. De GKv hebben nu 28 classes; de NGK 8 regio's. Samen hoeven dat geen 36 regio's te worden; zelfs 30 lijkt een ruime schatting. In dat geval telt de generale synode 60 afgevaardigden.

Zo'n groot aantal stelt wel eisen aan de vergaderorde, ook om te voorkomen dat de generale synode te veel tijd (en geld) gaat kosten.

De WTK meent dat daar zeker mogelijkheden voor zijn: andere kerken in binnen- en buitenland hebben er goede ervaringen mee. Ook de gecombineerde vergaderingen van GS en LV die in 2020 zijn voorzien, vormen een mooie proeftuin.

E7.2 geeft ruimte voor het afvaardigen van een *voormalig ouderling*. Ouderlingen dienen immers slechts een beperkt aantal jaren (B16.4), terwijl een synode meer dan een jaar kan duren en een forse investering vraagt qua tijd. Predikanten kunnen zolang (grotendeels) worden vrijgesteld van hun taak in de plaatselijke kerk; voor ouderlingen is dat een minder zinvolle oplossing. Wanneer ze al niet aftredend zijn, zullen ze bij afvaardiging naar de generale synode al gauw kiezen voor het vragen van ontheffing voor hun taak in de plaatselijke kerk. Per saldo betekent het dat de ouderling-afgevaardigden in de generale synode meest voormalig ouderlingen zullen zijn. Dan is het goed om dat ook vooraf maar direct mogelijk te maken.

E8 voorstellen voor de generale synode

E8.1 Een commissie van de generale synode is bevoegd om voorstellen te doen betreffende zaken waarvoor zij is ingesteld.

E8.2 Een kerkenraad of regionale vergadering is bevoegd om aan de generale synode voorstellen te doen betreffende zaken waarvan de kerken eerder hebben besloten om die gezamenlijk te behartigen. Indien van toepassing raadpleegt de kerkenraad of regionale vergadering vooraf de commissie die voor de betrokken zaak is ingesteld.

E8.3 Voorstellen betreffende een nieuwe zaak kunnen alleen door een regionale vergadering of door ten minste zeven kerken worden gedaan.

E8.4 Een individueel persoon kan alleen reageren op een besluit van de generale synode dat hem individueel aangaat.

Dit artikel is een 'doorontwikkeling' van KO2014 art. F81. Dat handelde over de mogelijkheid tot "revisie" van generale besluiten. Maar de daar genoemde principes horen in een breder veld: wie heeft toegang tot de agenda van de generale synode?

Vergelijk AKS art. 32: "De agenda wordt door de kerken samengesteld". De praktijk is echter dat besluiten van de generale synode of landelijke vergadering vooral afkomstig zijn van de daartoe benoemde deputaten c.q. commissie. AKS en KO2014 benoemen dat echter niet zo duidelijk. Dat gebeurt nu wel, in E8.1.

Wanneer kerken schrijven aan GS of LV, is dat meestal in reactie op wat er al aan voorstellen ligt of in reactie op wat een eerdere GS c.q. LV heeft besloten. Dat is nu E8.2.

Het hoeft echter niet enkel te gaan om bezwaren; het kan ook gaan om aanvullende voorstellen. Soms is de grens tussen beide moeilijk te trekken; de nieuwe kerkorde doet daar dan ook geen poging toe. Want voor de bevoegdheid van de kerken maakt het niet uit: beide is toegestaan.

Toch blijft het ook mogelijk dat er vanuit de kerken iets totaal nieuws opkomt, dus over een onderwerp dat voorheen niet op de agenda van de generale synode stond. Wanneer zo'n proefballon afkomstig is van slechts een enkele kerk, hoeft de generale synode daar niet op te reageren. Wanneer het afkomstig is van een of meer regionale vergaderingen, moet de synode dat wel.

Mocht het iets zijn wat wel breder leeft in de kerken, maar niet direct door een of meer regionale vergaderingen wordt gesteund, dan wijst E8.3 nog een alternatieve route: *ten minste zeven kerken* kunnen eveneens iets nieuws aandragen.

Individuele kerkleden, ook als zij ambtsdrager zijn, kunnen geen voorstellen doen voor de generale synode. Ook als zij commentaar geven op een eerder genomen besluit is hun inbreng niet

ontvankelijk. De enige uitzondering is volgens E8.4 een besluit dat iemand *individueel aangaat*. Weer hoeft dat niet beperkt te blijven tot bezwaren. Wanneer bijvoorbeeld iemand door de generale synode in een commissie is benoemd, is een brief waarin hij op die benoeming reageert, ontvankelijk ter synode.

E8.4 is ook van toepassing in het geval de generale synode een uitspraak heeft gedaan in hoger beroep (F5), en daarbij iemand individueel heeft genoemd, hetzij als partij, hetzij als indirect betrokkene.

Het AKS laat zich niet uit over de mogelijkheden die iemand dan nog heeft om terug te komen bij een volgende landelijke vergadering. De KO2014 doet dat wel, in F78. Daar blijkt dat die mogelijkheden zeer beperkt zijn: er moet sprake zijn “van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden”. De onderliggende regeling dateert overigens al van 2008; sindsdien heeft nog niemand van deze mogelijkheid tot “herziening” gebruik kunnen maken.

Die magere praktijk mag onder de nieuwe kerkorde worden voortgezet. Daarom keert KO2014 F78 niet terug. Ook al omdat het daar genoemde criterium gemakkelijk nieuwe discussie oproept: wanneer zijn feiten of omstandigheden echt “nieuw”?

Wat F78 terecht wilde voorkomen, was dat iemand een voor hem nadelige uitspraak van de generale synode naast zich neerlegt en aankondigt dat hij ‘in revisie’ gaat bij de volgende. Alsof er na een hoger beroep nog een ‘driehoog beroep’ mogelijk is. De opzet van hoofdstuk F moet duidelijk maken dat daar geen grondslag voor bestaat. Wat E8.4 slechts vastlegt, is dat wanneer een generale synode een uitspraak doet over een individu, zij de deur voor betrokkene vervolgens niet in het slot mag gooien. Dat is echter iets anders dan dat betrokkene haar kan dwingen om alles nog eens over te doen.

De generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak kan hier nadere verduidelijking geven, met de nodige nuanceringsen.

E9 bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen

E9.1 De kerken kunnen voor speciale doeleinden, zoals voor missionair werk of kerkelijke beheerszaken, samenwerken in een bijzondere kerkelijke organisatie.

E9.2 De generale synode kan voor de uitvoering van haar taken of voor het werk in de kerken een kerkelijke instelling in het leven roepen.

Dit artikel komt overeen met KO2014 E68. Ook het AKS kent in art. 31.4 de mogelijkheid van een kerkelijke instelling.

Typisch voor de Gkv is dat daar bovendien ‘parallel-kerkverbanden’ bestaan, met name rond missionair werk (“Mission”, inclusief hun kerkelijke instelling “Verre Naasten”) en beheerszaken (het SKW en de VSE). Voor wat betreft het SKW gaan inmiddels ook de NGK die weg. De nieuwe kerkorde erkent in E9.1 het bestaan van deze verbanden, ook al vallen ze formeel niet onder het gezag van de generale synode.

E10 andere kerken in Nederland

E10.1 De kerken zoeken naar eenheid met andere kerken in Nederland die zich houden aan Gods Woord en zich herkennen in het gereformeerd belijden.

E10.2 Met kerkgemeenschappen waarmee bijzondere banden bestaan maar waarmee nog geen kerkelijke eenheid mogelijk is, kan de generale synode een verwantschapsrelatie aangaan.

E10.3 Een kerkenraad zorgt bij contact en samenwerking met een andere kerk voor goede communicatie met de gemeente en met de regionale vergadering. Bij belangrijke beslissingen is de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de regionale vergadering nodig.

E10.4 Wanneer een samenwerkingsgemeente tot stand komt, leggen de betrokken kerkenraden in de plaatselijke regeling vast welk recht van toepassing zal zijn.

E10.5 De kerken kunnen participeren in nationale kerkelijke verbanden, organisaties en instellingen.

Kerkelijke eenheid is wat GKv en NGK momenteel ondernemen: de vorming van één kerkverband. Dat kan alleen wanneer er geloofseenheid is.

In de afgelopen decennia hebben we wel geleerd dat die geloofseenheid niet van een afstand kan worden geconstateerd: je moet elkaar opzoeken, contacten leggen. *Zoeken naar eenheid*. Een middel daartoe kan zijn wat in E10.5 wordt genoemd: *participeren in nationale kerkelijke verbanden, organisaties en instellingen*.

De *verwantschapsrelatie* komt weer langs. In E3 ging het om afzonderlijke kerken; hier in E10.2 gaat het om bredere *kerkgemeenschappen*. In de actuele situatie valt te denken aan de CGK, maar ook aan de PKN. Het zou ook een optie kunnen zijn voor de vGKN.

Net als in E3 is de verwantschapsrelatie niet bedoeld als standaard-vorm; het kan van geval tot geval anders worden ingevuld, al naar gelang de wensen van de betrokken kerkgemeenschap en de voorwaarden die de generale synode stelt.

E10.4 is iets anders geformuleerd dan art. E69.3 in de KO2014. Dat bepaalt dat voor een samenwerkingsgemeente de gezamenlijke kerkenraden uitmaken welk kerkelijk recht van toepassing zal zijn. Dat kan worden uitgelegd alsof de kerkenraad in elke situatie opnieuw kan kijken wat voor hem de beste optie is. Nogal opportunistisch dus, en weinig betrouwbaar. De KO2014 zal dat zo niet bedoelen en de nieuwe kerkorde formuleert het daarom anders: leg het vast *in de plaatselijke regeling*.

E11 kerken buiten Nederland

E11.1 De kerken onderhouden contact met kerken van gereformeerd belijden in het buitenland. Zij respecteren daarbij de eigen historie en context van elke kerk.

E11.2 Het contact is gericht op geestelijke ontmoeting en wederzijdse bemoediging en hulp.

E11.3 Met kerken waarmee bijzondere banden bestaan kan de generale synode een verwantschapsrelatie aangaan.

E11.4 De kerken kunnen participeren in internationale kerkelijke verbanden, organisaties en instellingen.

E11.5 Waar kerken de gelegenheid krijgen om elders in de wereld het evangelie te verkondigen, gebeurt dat zo veel mogelijk in samenwerking met reeds aanwezige kerken.

Ook hier weer (vergelijk E3 en E10.2) de *verwantschapsrelatie* als omvattende term, die van geval tot geval anders kan worden ingevuld. Het is immers niet doenlijk en ook niet noodzakelijk, om met alle kerken in de wereld dezelfde intensieve contacten te onderhouden. Zelfs niet als je dat beperkt tot *kerken van gereformeerd belijden*.

De *internationale kerkelijke verbanden* (E11.4) kunnen hier een goede vervanging of aanvulling vormen.

De wederkerigheid waar E11.2 op aandringt, krijgt concrete vorm in E11.5: passeer bij missionair werk de *reeds aanwezige kerken* niet.

F. BESLUITEN EN BEZWAREN

F1 besluitvorming

- F1.1 De kerkelijke vergaderingen zoeken in hun handelen de christelijke vrede.
- F1.2 Bij hun besluitvorming houden de kerkelijke vergaderingen rekening met eerdere besluiten.
- F1.3 De kerkelijke vergaderingen streven naar overeenstemming. Is er geen overeenstemming mogelijk, dan wordt een besluit bij meerderheid van stemmen genomen.
- F1.4 Buiten stemming blijft ieder die persoonlijk belanghebbende is bij het te nemen besluit.
- F1.5 De kerkelijke vergaderingen voorzien in zorgvuldige vastlegging, communicatie en archivering van hun besluiten.

Dit artikel geldt voor alle *kerkelijke vergaderingen*: de kerkenraad, de regionale vergadering en de generale synode. Zij alle zijn gemachtigd om besluiten te nemen en dus op een bepaalde manier gezag uit te oefenen. Daar mogen zij geen misbruik van maken.

F1.2 zegt niet dat een nieuw besluit altijd in lijn moet zijn met eerder genomen besluiten. Het zegt wel dat je niet mag doen of die eerder genomen besluiten niet bestaan. Wil je het anders dan eerst, prima, maar leg daar dan rekenschap over af.

F1.3 verwerkt de oproep van AKS art. 33. Daar wordt het alleen gezegd tot regio en landelijke vergadering, maar uiteraard geldt het ook voor een kerkenraad. Ondertussen kunnen ook het AKS, en nu de nieuwe kerkorde, er niet omheen dat *overeenstemming* niet altijd mogelijk is. Dan is onvermijdelijk wat de KO2014 in art. F71.2 bepaalt: een besluit dat slechts door een meerderheid wordt gedragen, is evengoed een geldig besluit.

F2 instemming van de gemeente

- F2.1 De kerkenraad raadpleegt de gemeente over de hoofdzaken van zijn beleid.
- F2.2 Een besluit van de kerkenraad dat volgens de kerkorde de instemming van de gemeente behoeft, wordt op twee achtereenvolgende zondagen afgekondigd.
- F2.3 De instemming van de gemeente is verkregen wanneer binnen veertien dagen na de eerste afkondiging geen gegrond bezwaar wordt ingebracht.

De kerkorde gebruikt voor verschillende vormen van ‘medezeggenschap’ verschillende termen. De regionale vergadering moet bepaalde besluiten van de kerkenraad “goedkeuren” (zie bijvoorbeeld B4, B8.3, D7.2, E6, enz.). Onthoudt de regionale vergadering deze goedkeuring, dan kan de kerkenraad zijn voorgenomen besluit niet uitvoeren. Wel kan hij de weg gaan van bezwaar en beroep (F3 en F4).

De *instemming van de gemeente* is van een andere orde. Er is geen sprake van dat de gemeente in een vergadering een besluit van de kerkenraad ‘weg kan stemmen’. Wel kan een gemeentelid bezwaren indienen. De kerkenraad beoordeelt die bezwaren. Wijst hij ze af, dan is het nu niet de kerkenraad maar het gemeentelid dat eventueel in beroep kan gaan.

Voor de instemming van de gemeente geldt een vaste procedure, die wordt beschreven in F2.2 en F2.3. De *afkondiging* is de meest directe vorm van communicatie naar de gemeente. Door deze te doen op *twee achtereenvolgende zondagen* wordt het risico verkleind dat iemand door toevallige afwezigheid de mededeling heeft gemist.

Natuurlijk is het goed om deze afkondigingen te ondersteunen met een bericht in het kerkblad of op de website, via de mail of in een brief. Maar ze kunnen de afkondiging niet vervangen.

De afkondiging is meer dan het uitnodigen tot het indienen van bezwaar. Het gaat werkelijk om *instemming*, om draagvlak in de gemeente. De gelegenheid tot bezwaar is slechts een eenvoudige methode om die instemming, dat draagvlak, zichtbaar te maken: niemand heeft bezwaar!

De term *raadplegen* is wat algemener. Te denken valt aan een vergadering waarin de kerkenraad de gemeente uitleg geeft over bepaalde beleidszaken en gelegenheid geeft om daarop te reageren. Of een enquête die wordt uitgezet.

Met de raadpleging krijgt de gemeente, evenals bij de officiële instemming, geen gelegenheid om een besluit van de kerkenraad te overstemmen. Het is de kerkenraad die bepaalt of de uitslag van een eventuele stemming of 'peiling' reden is om het gewraakte besluit te herzien, of niet. Zie ook de toelichting bij C8.

F3 bezwaar

F3.1 Een gemeentelid of iemand die persoonlijk belanghebbende is, kan bezwaar maken tegen een besluit van de kerkenraad.

F3.2 Een kerk of iemand die persoonlijk belanghebbende is, kan bezwaar maken tegen een besluit van de regiovergadering.

F3.3 Het indienen van een bezwaar heeft geen opschortende werking. Op een verzoek tot opschorting besluit de kerkenraad of regionale vergadering zo spoedig mogelijk. Tegen dit besluit is rechtstreeks beroep mogelijk volgens art. F4.

F3.4 De kerkenraad of regionale vergadering heroverweegt het aangevochten besluit en neemt een schriftelijke beslissing op het bezwaar.

De KO2014 heeft in art. F73 het *bezwaar* opgevoerd als voorstadium van kerkelijke rechtspraak. De bedoeling is dat partijen eerst gelegenheid zoeken en krijgen om samen tot een vergelijk te komen voordat het aan een kerkelijke rechter wordt voorgelegd. De nieuwe kerkorde zet deze lijn voort.

Het *indienen van een bezwaar* is wel voorbehouden aan belanghebbenden, maar is niet bij voorbaat gebonden aan een bepaalde bewijslast. De reden tot bezwaar kan variëren van 'ik vind het niet leuk' tot 'dit is overduidelijk in strijd met Gods Woord'. Gemeenteleden hoeven daarom niet juridisch of theologisch onderlegd te zijn om bezwaar te kunnen maken. Ieder mag gehoord worden.

Om echter te voorkomen dat gemeenteleden een kerkenraad gijzelen door simpelweg bezwaar in te dienen, bepaalt F3.3 dat een ingediend bezwaar *geen opschortende werking* heeft. De kerkenraad (of de regio) hoeft de uitvoering van zijn besluit niet uit te stellen, enkel omdat iemand bezwaar heeft ingediend.

Natuurlijk kan iemand die bezwaar heeft wel *een verzoek tot opschorting* doen. Maar de kerkenraad (of de regio) kan dat verzoek afwijzen. Mocht de bezwaarde menen dat er dan toch echt iets helemaal fout gaat, dan kan hij zich *rechtstreeks* (dus zonder dat hij eerst weer bezwaar moet maken, nu tegen het besluit om het verzoek tot opschorting niet te honoreren) wenden tot de commissie van beroep die in F4 zal worden geïntroduceerd. Die kan zo nodig een voorlopige voorziening treffen waardoor alles wel wordt stilgelegd: zie daarvoor F4.3.

Anders dan de KO2014 (art. F73.2) stelt de nieuwe kerkorde geen termijn aan het indienen van bezwaar. Ook dat past bij de lage drempel. Stel dat de kerkenraad een besluit neemt over een nieuwe werkwijze, en een gemeentelid ontdekt na een half jaar dat deze nieuwe werkwijze ongelukkig uitpakt. Dan mag het niet gebeuren dat zijn bezwaar zelfs niet in behandeling wordt genomen 'omdat het te laat was ingediend'. Bezwaar maken kan altijd.

F3.4 verplicht de kerkenraad of de regionale vergadering om op een bezwaar te reageren met een *schriftelijke beslissing*. Dat stelt de bezwaarde namelijk in de gelegenheid om een eventueel beroep (F4) schriftelijk te documenteren. De kerkenraad of regio mag dat niet saboteren door iemand slechts mondeling bescheid te geven.

Uiteraard hoeft de kerkenraad niet in de stress te schieten wanneer iemand in de wandelgangen bepaalde bezwaren uit. De bezwaarde dient bij het uiten van zijn bedenkingen duidelijk te maken dat het hem begonnen is om een bezwaar volgens art. F3, als eventuele opstap naar F4. Dan dient de kerkenraad er ook zo mee om te gaan.

F4 beroep

F4.1 Tegen een afwijzende beslissing op bezwaar van de kerkenraad of van de regionale vergadering kan degene die het bezwaar instelde zich beroepen op de generale commissie van beroep.

F4.2 Het beroepschrift dient aan te tonen dat het besluit van de kerkenraad of van de regionale vergadering in strijd is met het Woord van God of met het kerkelijk recht, schadelijk is voor de opbouw van de gemeente, of de indiener persoonlijk onrecht aandoet.

F4.3 Het beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de beslissing op bezwaar. Het beroep heeft geen opschortende werking. De voorzitter van de commissie van beroep kan op verzoek een voorlopige voorziening treffen.

Dit artikel zet een belangrijke wissel om. Het doen van een uitspraak in beroep wordt weggehaald bij de kerkelijke vergaderingen en toevertrouwd aan een speciale *generale commissie van beroep*. Helemaal nieuw is dat ook weer niet. Binnen de NGK heeft de landelijke CKB al een steeds nadrukkelijker plaats gekregen in beroepszaken. En binnen de GKv waren 'predikantszaken' al uitbesteed aan een speciale commissie van beroep. Maar in de nieuwe kerkorde geldt dat nu voor alle zaken en is een regionale vergadering er niet meer in betrokken, zelfs niet om de uitspraak 'af te stempelen'.

Deze wijziging heeft de WTK niet zelf bedacht. Ze heeft advies gevraagd van de betrokken instanties binnen GKv en NGK. Die waren op dit punt behoorlijk eensgezind. Argument is vooral dat de huidige classes en regionale vergaderingen ieder afzonderlijk zo weinig te maken krijgen met beroepschriften, dat geen van hen enige ervaring op kan bouwen. Dat wreekt zich bij die enkele keren dat ze wel een beroep moeten behandelen: te vaak gaat er dan iets fout. In hoger beroep kan dat wel worden gecorrigeerd, maar het is uiteraard beter wanneer dat ook bij de behandeling van het eerste beroep gebeurt. Dus is het voorstel om de behandeling van beroepszaken direct neer te leggen bij een landelijke commissie die (hopelijk niet al te vaak maar toch) regelmatig met dit bijtje zal hakken en weet hoe ze dat zorgvuldig moet doen.

Een bijkomend voordeel voor de GKv is dat de particuliere synode niet langer nodig is als beroepsinstantie. De KO2014 voorzag daar nog in, voor het geval iemand in beroep wilde tegen een besluit van de classis of een besluit van de kerkenraad dat met goedkeuring van de classis was genomen. In de nieuwe opzet kan men ook voor dergelijke besluiten terecht bij de landelijke commissie.

Een *beroepschrift* moet aan strengere eisen voldoen dan een bezwaar volgens F3. Wie in beroep gaat moet aantonen dat er werkelijk sprake is van onrecht, van ernstige fouten. Anders heeft de commissie van beroep immers geen grondslag om in te grijpen in het besluitproces van een kerkenraad of regio.

Voor het instellen van een beroep geldt wel een bepaalde termijn. Dat hoeft geen probleem te zijn, omdat aan het indienen van bezwaren immers geen termijn verbonden is. Maar juist omdat het indienen van het bezwaar, en de beslissing daarop van de kerkenraad of regionale vergadering eraan voorafgaat, is die termijn wel gewenst. De kerkenraad of regio heeft er recht op om te weten of de bezwaarde akkoord is met zijn beslissing of niet. Het mag niet gebeuren dat een bezwaarde na de beslissing maandenlang niets van zich laat horen, en dan opeens de beslissing alsnog aanvecht bij de landelijke commissie.

Natuurlijk kan het gebeuren dat iemand pas na lange tijd tot de ontdekking komt dat hij toch niet met een besluit en de beslissing op zijn bezwaar leven kan. In dat geval zal hij eerst weer via een

bezwaar in gesprek moeten met de kerkenraad. Pas als die hem weer via een beslissing vooruit heeft geholpen (of niet) kan hij overwegen om alsnog in beroep te gaan.

Een beroep heeft, net als een bezwaar, *geen opschortende werking*. De reden is dezelfde als bij F3: een kwaadwillend gemeentelid mag een kerkenraad niet gijzelen door zonder goede gronden eerst bezwaar te maken en vervolgens ook nog in beroep te gaan. De commissie van beroep zal in zo'n geval ongetwijfeld uitspreken dat het beroep ongegrond was, maar dan is er al weer geruime tijd verstreken. Tot die tijd moet een kerkenraad gewoon door kunnen werken.

Wel kan iemand die in beroep gaat, direct vragen om opschorting van het gewraakte besluit. In dat geval mag *de voorzitter van de commissie van beroep* een snelle beoordeling maken en zo nodig beslissen dat er inderdaad reden is om de uitvoering van het gewraakte besluit even op te schorten tot de commissie uitspraak heeft kunnen doen.

F5 hoger beroep

F5.1 Wanneer de kerkenraad of de regionale vergadering of degene die zich beriep op de commissie van beroep niet wil berusten in de uitspraak, kan hij hoger beroep instellen bij de generale synode.

F5.2 Het hoger beroep wordt schriftelijk ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak van de commissie van beroep. Het hoger beroep heeft geen opschortende werking.

Over dit onderdeel waren de adviserende instanties niet eenstemmig. Met name de deputaten hoger beroep van de GKv constateerden dat de generale synode bij uitspraken in hoger beroep zwaar leunt op haar deputaten. Is dat geen reden om de generale synode daar niet langer mee te belasten, en ook het hoger beroep toe te vertrouwen aan een deputaatschap c.q. commissie?

De WTK volgt echter de deputaten kerkrecht van de GKv, die voorstelden als onder F5.1. verwoord.

Belangrijkste reden is dat het in een kerkelijk hoger beroep meermalen gaat om vrij fundamentele zaken. Een uitspraak daarover is nogal eens richtinggevend voor de kerkelijke bezinning. Is het goed om dat in handen van een beperkte groep deskundigen te leggen? Moet zoiets niet juist in een kerkelijke vergadering besproken en beslist worden?

Deputaten hoger beroep repliceerden dat een deputaatschap c.q. commissie zich van haar beperkingen bewust zal zijn. Ze zal zich terughoudend uitlaten over fundamentele kwesties, of zich ten minste aansluiten bij wat daar kerkelijk al over besloten is. Ook is een uitspraak in hoger beroep nooit een leeruitspraak die alle kerken bindt; het is een uitspraak over een beperkt geding tussen een beperkt aantal partijen.

Maar dan nog is het goed wanneer er een generale synode is die nagaat of de commissie zich aan haar begrenzings heeft gehouden. De verleiding om meer te bedisselen dan waar je eigenlijk voor geroepen was, is mensen eigen; ook kerkelijke commissies zijn er niet vrij van. Laat er daarom altijd een laatste check mogelijk zijn door de kerkelijke vergadering, dus door de generale synode.

Open is nog wel hoe dit hoger beroep verder wordt ingericht. Het is niet ondenkbaar dat de generale synode voor het hoger beroep een speciale commissie optuigt, naast de al bestaande commissie van beroep. De commissie voor het hoger beroep kan dan de commissie van beroep corrigeren; de generale synode hoeft deze correctie slechts te bevestigen.

Een andere mogelijkheid is dat de generale synode het hoger beroep echt zelf in behandeling neemt, eventueel door een commissie ad hoc uit eigen gelederen. Dat benadrukt dan het verschil tussen beroep en hoger beroep: niet tweemaal een beoordeling door deskundigen (waarbij de ene groep deskundigen het nog weer beter weet dan de andere), maar eerst een beoordeling door deskundigen, en vervolgens, als iemand in hoger beroep gaat, een kerkelijk inhoudelijke check.

De laatstgenoemde mogelijkheid past ook goed bij de lijn die het AKS (art. 35) voorstaat: één beroepsmogelijkheid moet voldoende zijn. Alleen bij fundamentele, diepingrijpende kwesties kan er

hoger beroep zijn op de LV. Zo zou het dan ook worden onder de nieuwe kerkorde: éénmaal een omvattende afweging door de commissie van beroep, die beziet of onrecht is gepleegd. Daarna alleen nog de mogelijkheid om door de generale synode te laten nagaan of de uitkomst past bij alles wat de Geest de kerken leert.

F6 blijvende moeite

F6.1 De uitvoering van een besluit of uitspraak kan niet van iemand worden verlangd als dit hem voor zijn geweten in strijd brengt met het Woord van God.

F6.2 Wanneer een kerkenraad van oordeel is dat een besluit of uitspraak van de generale synode in strijd is met het Woord van God of met het kerkelijk recht of schadelijk is voor de opbouw van de gemeente, en de kerkenraad om die reden het besluit of de uitspraak niet uitvoert, legt hij zijn bezwaren aan de regionale vergadering ter beoordeling voor.

Het was de inzet van de Vrijmaking, 75 jaar geleden: een generale synode mag de kerken, de ambtsdragers en de gemeenteleden niet dwingen om dingen te doen of te zeggen die hen voor hun overtuiging in conflict brengen met het geopenbaarde woord van God.

GKv en NGK hebben dit principe ieder op eigen manier in hun kerkorde verwerkt. Het AKS in art. 34 en summier nogmaals in art. 35; de KO2014 in art. F72.4 en F72.5 (na de aanpassing in 2017).

De kerkelijke cultuur van na de Vrijmaking ontwikkelde een eigen fenomeen: dat van de 'ratificatie'. De gedachte was dat synodebesluiten pas uitgevoerd konden worden als eerst de kerkenraad de besluiten had bestudeerd en voor zichzelf had aanvaard. "Bekrachtigd" zegt art. 34 AKS.

Het positieve effect van deze ratificatie-cultuur was dat kerkenraden intensief kennisnamen van de besluiten van het kerkverband. Het negatieve effect was dat kerkenraden soms onder druk werden gezet door bezwaarde gemeenteleden, om bepaalde besluiten van de generale synode vooral 'niet te ratificeren'. Alsof je het daarmee kunt afdoen! Ook ontstond er soms onhelderheid over de rechtskracht van besluiten: zijn ze geldig vanaf het moment waarop ze (door de generale synode) genomen zijn, of zijn ze pas geldig vanaf het moment dat de kerkenraad ze heeft bestudeerd en goedgevonden? En hoe lang mag een kerkenraad daar dan mee wachten?

Om aan deze onhelderheid een eind te maken kwam de KO2014 in art. F72 met een aantal bepalingen over rechtskracht, inwerkingtreding en uitvoering (F72.1, F72.2 en F72.3). Wat daar staat, spreekt eigenlijk vanzelf: een besluit heeft rechtskracht zodra het genomen is, gaat vanaf dat moment dus ook werken (tenzij het besluit zelf een andere termijn noemt), en van kerkenraden mag je verwachten dat ze het besluit uitvoeren.

Binnen de NGK heeft zich een vergelijkbare ontwikkeling voorgedaan: was het ideaal dat alle kerken de besluiten van de LV nog eens rustig zouden overwegen, de realiteit was dat men er kennis van nam (of ze zelfs voor kennisgeving aannam) en er in de praktijk natuurlijk wel rekening mee hield. Heel gewoon eigenlijk.

Vandaar dat speciale bepalingen over dit aspect in de nieuwe kerkorde niet terugkomen. Dat een besluit geldig is zodra het is genomen, kan iedereen begrijpen. En dat je het niet kunt negeren eveneens.

Belangrijker is hoe je omgaat met reële bezwaren tegen zo'n besluit. Dat wordt geregeld in dit artikel.

F6.1 benoemt het fundamentele principe, vooral in zijn uitwerking voor individuele personen. Het is algemeen geformuleerd: het geldt ook op het niveau van besluiten van een kerkenraad of regio.

De KO2014 zegt in art. F72.5 dat iemand dan wel bereid moet zijn om bezwaar in te dienen en beroep of zelfs hoger beroep in te stellen. De nieuwe kerkorde neemt dat niet over. Niet iedereen is immers capabel om die kerkelijke weg te gaan. Maar het hoeft ook niet. Een kerkenraad moet er genoeg mee kunnen nemen als een gemeentelid zegt: 'vraag dit niet van mij, ik kan dit voor God niet verantwoorden'. Dwing hem dan niet om allerlei procedures aan te gaan. Eventueel kan een kerkenraad hem wel van een bepaalde taak ontheffen, omdat betrokkene aangaf die niet uit te

kunnen voeren zoals de kerkenraad besloten had. En in ernstige gevallen kan de kerkenraad de kerkelijke tucht toepassen. Maar dan moet het wel duidelijk zijn dat het gemeentelid door zijn weigering juist in strijd komt met Gods Woord, ook al zegt hij zich eraan te willen houden.

F6.2 richt zich op bezwaren die niet slechts leven bij een enkeling, maar die gedeeld worden door een hele kerkenraad. Bezwaren die van zulke ernstige aard zijn dat een kerkenraad zegt: 'dit kunnen wij echt niet doen'.

De KO2014 beperkt dit in art. F72.4 tot situaties waarin de kerkenraad strijdigheid ziet met Gods Woord of de kerkorde. F6.2 noemt ook de situatie dat een kerkenraad niet direct strijdigheid ziet met Bijbel of kerkorde, maar wel meent dat het de gemeente te veel schade zou doen. Het AKS heeft iets dergelijks, in art. 34. Ook de KO2014 heeft trouwens wel oog voor dit aspect: zie de opsomming in art. F73.1.

Wanneer het gaat om een besluit van de regio, kan de kerkenraad in beroep en daarna zelfs in hoger beroep gaan. Wanneer het gaat om een besluit van de generale synode, of een uitspraak van de generale synode in hoger beroep, is een nog hoger beroep niet mogelijk. Wat dan te doen?

Natuurlijk is er dan nog wel de mogelijkheid om bij een volgende generale synode te vragen om wijziging van het besluit. In het geval van een uitspraak in hoger beroep is zelfs dat niet mogelijk.

Maar ook als het gaat om een ander besluit is de kans groot dat het enkel een herhaling van zetten zou worden. De verplichting van art. F72.4 van de KO2014 om de weg van revisie op te gaan, komt daarom in de nieuwe kerkorde niet terug.

Wel verwijst F6.2 een kerkenraad in zo'n geval naar de regionale vergadering. De KO2014 laat het dan (vanwege de verplichting tot revisie-aanvraag bij de generale synode) bij "kennisgeving" aan de classis. Het AKS zegt dat de kerkenraad "rekenschap" moet geven van zijn moeiten. De nieuwe kerkorde gaat iets verder: de bedoeling is dan wel dat de regionale vergadering reactie geeft! Die reactie kan zijn dat men samen een modus zoekt om ondanks de bezwaren toch samen verder te kunnen. De reactie kan ook zijn dat de regionale vergadering de bezwaren eigenlijk wel terecht vindt. In dat geval kan men samen optrekken naar een volgende generale synode. Dat heeft meer kracht dan een kerk alleen. Maar de reactie kan ook zijn dat de regionale vergadering de kerk moet kapittelen, omdat zij onnodig moeilijk doet. De reactie kan zelfs zijn dat de regionale vergadering er reden in ziet om de relatie met de betrokken kerk te verbreken. Maar dan hebben we het wel over een extreme situatie: het moet dan gaan om een breuk om Christus' wil. Vergelijk de toelichting bij A3.

G. EXTERN RECHT

G1 kerk en overheid

G1.1 De kerken streven door overleg en correspondentie naar een goede verstandhouding met de overheid, die in dienst van God haar gezag uitoefent in de samenleving.

G1.2 In voorkomende gevallen wijzen de kerken de overheid op haar plicht de vrijheid van openbare eredienst en de vrijheid van godsdienst te beschermen.

Dit en het volgende artikel staan in de KO2014 onder hoofdstuk A. Daarop kwam kritiek: de overheid zou op die manier een te grote plaats krijgen in de kerkorde. Een plaats aan het eind zou beter zijn. Inderdaad bleek het goed te combineren met wat nu G3 en G4 is (in de KO2014: G84 en G85).

De KO2014 heeft bij dit artikel ook een lid (A5.4) over het aanspreken van de overheid “bij ernstige openbare aantasting van Gods naam”. Dat leverde discussie op: moet de kerk zich daartoe beperken? Is het wijs om alleen te reageren op godslastering, dus negatief? Is het niet beter wanneer de kerk positief profetisch spreekt in de samenleving?

Uiteindelijk heeft de WTK overwogen dat profetisch spreken altijd kan, onafhankelijk van de vermelding in de kerkorde. G1 kan zich dan beperken tot de zaak waar het over gaat: de kerk bewaart tegenover de overheid haar zelfstandigheid.

G2 statuut

G2.1 Het eigen recht van de kerken, dat tot uitdrukking komt in de kerkorde alsook in plaatselijke, regionale en generale kerkelijke regelingen en besluiten, vormt het statuut van de kerken in de zin van de Nederlandse wetgeving.

Dit artikel is de consequentie van het vorige.

De kerk bewaart haar zelfstandigheid en kan dat ook doen omdat de overheid die zelfstandigheid garandeert in het Burgerlijk Wetboek (2:2). Dat bepaalt onder meer dat kerken worden geregeerd door hun eigen *statuut*. G2 gaat daarop in en maakt duidelijk wat voor de kerk de inhoud is van dat statuut.

G3 rechtspersoonlijkheid

G3.1 Overeenkomstig Nederlands recht komt rechtspersoonlijkheid toe aan de plaatselijke kerken, de regio's waarin de kerken zijn verenigd, en de gezamenlijke [hier is de naam nog in te vullen] Kerken.

G3.2 Bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in artikel E9, bezitten eveneens rechtspersoonlijkheid overeenkomstig Nederlands recht.

Ook dit artikel maakt gebruik van de mogelijkheden die het artikel in het Burgerlijk Wetboek biedt. Kerkgenootschappen, de lichamen waarin zij verenigd zijn en hun zelfstandige onderdelen, krijgen daar rechtspersoonlijkheid toegekend. G3 vult dat in voor de eigen kerken en hun instellingen.

G4 vertegenwoordiging

G4.1 Ten behoeve van het statelijk rechtsverkeer worden een kerk, regio of de gezamenlijke [hier is de naam nog in te vullen] Kerken in en buiten rechte vertegenwoordigd door een commissie van ten minste twee personen die daartoe door de kerkenraad, regionale vergadering of generale synode bij instructie of bij schriftelijk besluit is aangewezen en gevolmachtigd.

G4.2 De vertegenwoordiging in het statelijk rechtsverkeer in en buiten rechte van bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen, als bedoeld in artikel E9, wordt geregeld in hun statuut.

Dit artikel komt zakelijk overeen met art. G85 uit de KO2014 en art. 31.3 uit het AKS. Het behoeft verder weinig toelichting.

III. VERGELIJKINGSTABEL

Waar vind ik

KO2014	in de nieuwe kerkorde
GKv	GKv met NGK juni 2019
art. nr.	art. nr.
A1	A1, A2
A2	B1, E1, F1
A3	A3
A4	G2
A5	G1
B6	B1
B7	B20
B8	-
B9	B3
B10	B8
B11	B4, B5
B12	B4
B13	B5, B20
B14	B6
B15	B4, B7, B8
B16	B7
B17	B9
B18	B10
B19	B11
B20	B12
B21	B13
B22	B9
B23	B2, B14
B24	B15
B25	B16, B17
B26	B16
B27	-
B28	B18
B29	B2, F2
B30	B2, B15
B31	B19, B20
B32	B3, B19
B33	B2, B14, B15
B34	E6
C35	A1, B1
C36	C1
C37	C1
C38	C1
C39	C3
C40	C5
C41	C4, C5, C7
C42	C11
C43	C12
C44	C12
C45	C13
C46	C9

C47	C3
C48	C7, D2
C49	B20, C10
C50	C6, E11
D51	D1, D2
D52	D2
D53	D4
D54	D3
D55	D5
D56	D3
D57	D6
D58	C4, D5
D59	D7
D60	D8
D61	D9
E62	E1, E7
E63	E2
E64	E5
E65	E4
E66	-
E67	E7
E68	E9
E69	E3, E10
E70	E11
F71	F1, F2
F72	F6
F73	F3
F74	-
F75	-
F76	F4
F77	F5
F78	-
F79	F4, F5
F80	B20
F81	E8
G82	C8, E2
G83	C8
G84	G3
G85	G4
H86	A3

AKS	in de nieuwe kerkorde
NGK	GKv met NGK juni 2019
art. nr.	art. nr.
1	A3
2	B1
3	B1, B4, B16
4	B16
5.1	-
5.2	B5
5.3	B4
5.4	B5

5.5	B19
6	B4
7	B4
8	B3
9	B7, B9
10.1	B12
10.2	B11
10.3	B10
11.1	B3
11.2	B8
12	B16
13	B2, B14
14	B15
15	B2
16.1	B19
16.2	-
17	B20
18	C1
19	C3
20	C5
21	C5
22.1	C7
22.2	C4
23	C12
24	C9
25	D1
26	D2
27.1	D3, D5
27.2	D5
28	D6, D8
29	D9
30.1	B13, B18
30.2	B13, B18
30.3	B13, B18
31.1	E1
31.2	E2, E7
31.3	G4
31.4	E9, G3
32	E2, E7, E8
33	F1
34	F6
35	F4, F5, F6
36	E2
37.1	E2
37.2	E2, E4
37.3	E4
38.1	E7, E8
38.2	-
38.3	-
39.1	E10, E11
39.2	C6
40	A3